

SZTUKA I KRYTYKA

ART AND CRITICISM

POLSKI INSTYTUT STUDIÓW NAD SZTUKĄ ŚWIATA
POLISH INSTITUTE OF WORLD ART STUDIES

nr 4 (127) kwiecień

2023

SZTUKA I KRYTYKA / ART AND CRITICISM

Komunikat Zarządu

Polskiego Instytutu Studiów nad Sztuką Świata

2023, nr 4 (127) kwiecień

Pod redakcją:

Jerzego Malinowskiego, Grażyny Raj i Marcina Teodorczyka (sekretarz)

**Polski Instytut Studiów nad Sztuką Świata /
Polish Institute of World Art Studies**

Adres redakcji:

00-032 Warszawa, ul. Foksal 11 – 6; 601 31 36 91

biuro@world-art.pl, www.world-art.pl

**Recenzenci: prof. dr hab. Anna Markowska i prof. dr hab. Jan Wiktor
Sienkiewicz**

Projekt okładki: Łukasz Aleksandrowicz

Copyright by Polish Institute of World Art Studies

ISSN 2544-9281

Zarząd prosi o wpłacanie składek i darowizn na konto Instytutu

24 1940 1076 3101 7420 0000 0000

**Członkowie od 1 stycznia 2022 roku płacą 20 zł miesięcznie,
doktoranci, emeryci i renciści 10 zł miesięcznie.**

Miesięcznik oraz publikacje Polskiego Instytutu Studiów nad Sztuką Świata
można nabyć w: siedzibie Instytutu

oraz w Wydawnictwie Tako, ul. Słowackiego 71/5, 87-100 Toruń

tako@tako.biz.pl, www.tako.biz.pl

Spis treści:

Informacje

Promocja publikacji *Warsztat malarski Henryka Siemiradzkiego* pod redakcją Dominiki Sarkowicz – tom 4 „*Korpusu dzieł malarskich Henryka Siemiradzkiego*” w Muzeum Uniwersytetu Warszawskiego 10 maja 2023 roku
Hanna Rubinkowska-Anioł, *Oratura w Afryce* – koncert i dyskusja
Seminaria

Azja/Pacyfik/50 Lat. Polskie badania nad kolekcjami pozaeuropejskimi.
Konferencja organizowana z okazji jubileuszu 50-lecia Muzeum Azji i Pacyfiku w Warszawie 16-17 czerwca 2023 roku.

Konferencje

III Konferencja *Polsko-włoskie kontakty artystyczne / Contatti artistici polacco-italiani 1944 – 1980* w Rzymie 27-29 listopada 2023 roku

X Spotkania o Sztuce Orientu *Sztuka buddyjska* w Warszawie 26–27 października 2023 roku

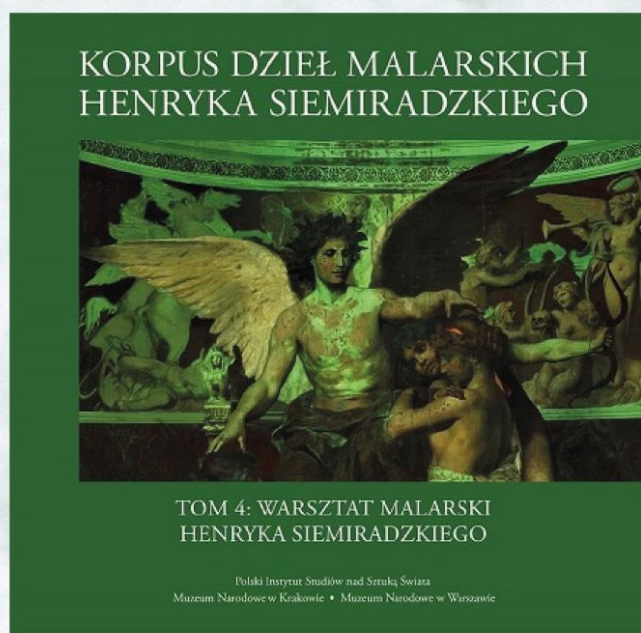
IX Konferencja Sztuki Nowoczesnej *Sztuka amerykańska XX i XXI wieku oraz polsko-amerykańskie relacje artystyczne* w Toruniu 10-12 października 2023 roku

Sprawozdanie z działalności Polskiego Instytutu Studiów nad Sztuką Świata za 2022 rok

Artykuł

Karolina Wolska-Pabian, *Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie u progu II RP. Program nauczania, działalność artystyczna i jej rola w kreowaniu sztuki w Polsce*

**Muzeum Uniwersytetu Warszawskiego
Polski Instytut Studiów nad Sztuką Świata**
zapraszają na promocję tomu
pod redakcją Dominiki Sarkowicz

**Spotkanie odbędzie się 10 maja 2023 roku
o godz. 17 w Sali Balowej Pałacu Tyszkiewiczów-Potockich,
Krakowskie Przedmieście 32**

Korpus dzieł malarskich Henryka Siemiradzkiego
pod redakcją Jerzego Malinowskiego powstał w ramach programu
Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod nazwą
„Narodowy Program Rozwoju Humanistyki” w latach 2015-2020
(moduł I: „Tradycja 1a”).

Publikacja tomu 4 została dofinansowana ze środków
Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w 2022 roku
dzięki dotacji dla Muzeum Narodowego w Krakowie.
Tom o objętości 830 stron, nieprzeznaczony do sprzedaży,
jest dostępny w Muzeum Narodowym w Krakowie
i Polskim Instytucie Studiów nad Sztuką Świata.

**DZIEŃ OTWARTY
NA WYDZIALE ORIENTALISTYCZNYM
22 kwietnia 17.00**

Zapraszamy na koncert

Buba Badjie Kuyateh
griota z Gambii

Koncertowi towarzyszyć będzie debata
na temat roli kultury oralnej w Afryce

Udział wezmą:

dr Nagmeldin Karamalla-Gaiballa, dr Patryk Zając,
prof. Hanna Rubinkowska-Anioł

Foksal 11, 1 piętro

Dziękujemy Centrum Myśli Jana Pawła II za użyczenie sali

Pracownia badań
nad kulturą i sztuką
Azji i Afryki

Hanna Rubinkowska-Anioł, *Oratura w Afryce*

Pracownia Badań nad Kulturą i Sztuką Azji i Afryki, prowadzona wspólnie przez Polski Instytut Studiów nad Sztuką Świata oraz Wydział Orientalistyczny Uniwersytetu Warszawskiego, zorganizowała 22 kwietnia 2023 roku spotkanie naukowe poświęcone roli kultury oralnej w Afryce. Wydarzenie odbyło się w ramach Dnia Otwartego Uniwersytetu Warszawskiego oraz Dni Afryki, organizowanych co roku przez Katedrę Języków i Kultur Afryki Wydziału Orientalistycznego UW.

Większość kultur afrykańskich nie wykształciła pisma, a tam, gdzie pismo przez wieki było używane, jak na przykład chrześcijańska Etiopia, ustny sposób przekazywania informacji i jego wpływ na wiele aspektów życia społecznego i politycznego był i do dzisiaj jest decydujący. Edukacja, prawo, administracja opierająca się na komunikacji oralnej korzystać musiały z określonych, innych niż w kulturach Zachodu, zasad mnemoniczych. Kultury afrykańskie wykształciły też instytucje z jednej strony bazujące na ustnym przekazie, z drugiej niezbędne przy braku pisma. Przykładem mogą być etiopscy azmari – grajkowie, którzy tradycyjnie chodzili od wsi do wsi, przygrywając sobie na jednostrunowym instrumencie i przekazując informacje na temat wydarzeń, ustosunkowywali się do nich, a także służyli za skarbnicę pamięci – opowiadali o historii i ważnych przeszłych wydarzeniach. Azmari są do dzisiaj – zarówno kobiety, jak i mężczyźni. W Afryce Zachodniej istotną rolę odgrywali grioci, mężczyźni, którzy na dworze władcy, przechowując w swej pamięci informacje o historii, także legitymizowali władcę i komentowali wydarzenia.

Zagadnienia związane z oraturą w Afryce wykraczają jednak daleko poza opisane powyżej instytucje, można je rozpatrywać między innymi przez pryzmat roli przysłów, bajek, poezji oraz tego, jak tradycja oralna wpływa na Afrykę w XXI wieku. Na temat tych i innych kwestii związanych z rolą przekazu oralnego rozmawiali afrykańscy: dr Nagmeldin Karamalla-Gaiballa, dr Patryk Zając i dr hab. Hanna Rubinkowska-Anioł, prof. UW. Dyskusja, do której dołączyło też wielu przybyłych słuchaczy, była wprowadzeniem do koncertu pochodzącego z Gambii griota, Buby Badjie Kuyateha. Pieśni w języku mandinke wykonane zostały przy akompaniamencie muzyki granej na korze – tradycyjnym instrumencie griotów. Jest to instrument szarpany zbudowany z tykwy pokrytej krowią skórą. Dzisiaj zachodnioafrykańscy grioci odbierani są jako muzycy w zachodnim rozumieniu tego słowa, jednak w dalszym ciągu griotą nie może zostać każdy – trzeba pochodzić z rodu, który ma prawo zajmować się tą sztuką.

Koło Krytyki OW SARP zaprasza na spotkanie z cyklu
Awangarda myśli – Awangarda Krajobrazu
Prowadzenie – prof. Jeremi Królikowski

Romana Rupiewicz

O poszukiwaniach języka sztuki w przestrzeni sakralnej
Twórczość Dobrosława Bagińskiego

środa, 26 kwietnia 2023, godz. 18.00
OW SARP, ul. Foksal 2, Warszawa

genius loci
stowarzyszenie

KATEDRA SZTUKI
KRAJOBRAZU

KATEDRA
JĘZYKÓW
I KULTUR
AFRYKI UW

UNIwersytet
Warszawski

Research Centre
of Culture and Art
of Asia and Africa

Katedra Języków i Kultur Afryki WO i Pracownia badań nad kulturą i sztuką Azji i Afryki PISnSŚ i WO

serdecznie zapraszają na spotkanie z okazji
60-lecia studiów afrykanistycznych na UW

data: 20 maja 2023 r., godz. 12:00
miejsce: Warszawa, ul. Dobra 55, sala 1.110 (I piętro)

Program

- 12.00-12.30 otwarcie uroczystości
- 12.30-13.30 debata *Afryka: migracje myśli i uczuć* z udziałem dr Katarzyny Cytlak, dr Marty Widy-Behiesse i Krzysztofa Karwowskiego; prowadzenie prof. Hanna Rubinkowska-Anioł
- 13.30-14.30 lunch i spotkanie afrykanistów
- 14.30-15.00 afrykanistyczne retrospekcje
- 15.00-16.30 dyskusja panelowa *Ścieżki afrykanistów* z udziałem absolwentów

R.S.V.P.

i.will@uw.edu.pl

SEMINARIA

Zarząd zaprasza na:

Konwersatorium z cyklu *Muzea w Polsce po roku 1918*

pod kierunkiem prof. Piotra Majewskiego

17 maja 2023 (środa), o godz. 17.30

Dr Łukasz Bukowiecki, *Muzea – preteksty w Warszawie. Niezrealizowane plany adaptacji budynków historycznych na cele muzealne*

Seminarium Sztuki Azji

24 maja 2023 (środa), o godz. 17.00

Maurycy Gawarski, *Jerzy Grotowski w Chinach. Wizyta studyjna z 1962 roku*

Jerzy Grotowski (1933–1999) przebywał w Chinach pod koniec lata 1962 roku. Trwającą kilka tygodni wizytę studyjną przygotowała strona chińska, dopasowując jej program do zainteresowań Grotowskiego kulturą Wschodu. Pobyt w Chinach zaowocował u Grotowskiego skryształizowaniem się jego wizji etosu zawodu aktora oraz nowym podejściem do wykonawstwa scenicznego.

Seminarium będzie transmitowane online.

PAZJA PACYFIK

POLSKIE BADANIA NAD KOLEKCJAMI POZAEUROPEJSKIMI

50 LAT

Ogólnopolska konferencja naukowa organizowana z okazji jubileuszu
50-lecia Muzeum Azji i Pacyfiku im. Andrzeja Wawrzyniaka
w Warszawie

16-17 czerwca 2023

rejestracja do 30 kwietnia 2023: konferencja50@muzeumazji.pl

50 LAT
MUZEUM AZJI
I PACYFIKU

25. Mazowsze

Patronat honorowy:

Partner:

ICOM
Poland

Partner:

Ogólnopolska konferencja naukowa

AZJA/PACYFIK/50 LAT

POLSKIE BADANIA NAD KOLEKCJAMI POZAEUROPEJSKIMI

Konferencja organizowana z okazji jubileuszu 50-lecia Muzeum Azji i Pacyfiku w Warszawie

16-17 czerwca 2023 r.

Zapraszamy do udziału w ogólnopolskiej, interdyscyplinarnej konferencji organizowanej przez Muzeum Azji i Pacyfiku w Warszawie z okazji jubileuszu jego 50-lecia. Tematyka konferencji skupia się na przedstawieniu najnowszych polskich badań dotyczących kolekcji sztuki pozaeuropejskiej i muzeów prezentujących tego typu zbiory.

Konferencja jest przeznaczona dla badaczy pracujących w instytucjach zajmujących się sztuką i kulturą pozaeuropejską, którzy mierzą się z nowymi, specyficznymi problemami, odrębnymi od tych dotyczących sztuki europejskiej i polskiej. Są to głównie zagadnienia związane z szeroko rozumianym pojęciem dekolonizacji. Choć Polska nie była bezpośrednio zaangażowana w globalny proces kolonialny, to jednak zmiany w współczesnym muzealnictwie dotyczą także polskich muzeów i wymagają od polskich badaczy krytycznych postaw i metodologii.

Konferencja ma na celu rozważenie w gronie specjalistów najważniejszych zagadnień z tym związanych. Zasięg ogólnopolski konferencji pozwoli przyjrzeć się specyficie polskich instytucji gromadzących zbiory pozaeuropejskie i wyodrębnić ich najważniejsze problemy. Rezultatem będzie umiejscowienie polskiej tożsamości kulturowej i tradycji kolekcjonerskiej w powiązaniu z kolekcjami na świecie, wyróżnienie specyfiki typowej dla muzeów polskich, wymiana doświadczeń i wypracowanie wspólnych rozwiązań.

Konferencja stworzy warunki do dyskusji szczególnie w zakresie:

- etyki pracy muzealników (m.in. pozyskiwania zbiorów, badania proveniencji),
- metodologii badań sztuki i innych obiektów dziedzictwa pozaeuropejskiego,
- doboru metod konserwatorskich,
- nowoczesnej edukacji międzykulturowej i roli muzeów w tym zakresie

Rada Programowa/Komitet naukowy

dr Joanna Wasilewska, dyrektorka Muzeum Azji i Pacyfiku

prof. dr hab. Jerzy Malinowski, prezes Polskiego Instytutu Studiów nad Sztuką Świata

dr Piotr Rypson, przewodniczący ICOM Polska / Chair, ICOM Poland

prof. ASP dr hab. Weronika Liszewska, Wydział Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki, Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie

Katarzyna Nowak, dyrektorka Muzeum Sztuki i Techniki Japońskiej Manggha w Krakowie

prof. ASP dr hab. Bogna Łakomska, Kierowniczka Zakładu Historii i Teorii Sztuki, Akademia Sztuk Pięknych w Gdańsku

dr hab. Joanna Minksztym, Muzeum Etnograficzne w Poznaniu

Partnerzy: Polski Instytut Studiów nad Sztuką Świata

Patronat: Narodowy Komitet ICOM Polska

Patronat honorowy: Marszałek Województwa Mazowieckiego

Sekretarz konferencji: Karolina Krzywicka, Muzeum Azji i Pacyfiku

Zgłoszenia w formie abstraktów (700-1000 znaków) prosimy nadsyłać do 15 maja 2023 roku, na adres: konferencja50@muzeumazji.pl

Opłata konferencyjna: 100 zł

Wstęp dla słuchaczy: bezpłatny

POLSKI INSTYTUT STUDIÓW NAD SZTUKĄ ŚWIATA
INSTYTUT POLSKI, STACJA NAUKOWA PAN
UNIwersYTET LA SAPIENZA
W RZYMIE
zapraszają na konferencję

POLSKO-WŁOSKIE KONTAKTY ARTYSTYCZNE
1944-1980
CONTATTI ARTISTICI POLACCO-ITALIANI

w Rzymie w dniach 27-29 listopada 2023 roku
w Instytucie Polskim
oraz
na Uniwersytecie La Sapienza

Program konferencji obejmuje tematykę sztuk plastycznych, architektury, teatru i filmu.

W dniach 27 (poniedziałek) i 29 (środa) listopada 2023 roku obrady będą odbywały się w Instytucie Polskim w Rzymie. W drugim dniu – 28 (wtorek) listopada 2023 roku poranna część konferencji przeniesie się na Uniwersytet La Sapienza, gdzie uczestnicy obejrzą również wystawę kolaży Wisławy Szymborskiej, zorganizowaną przez uniwersyteckie Museo Laboratorio di Arte Contemporanea i Polski Instytut w Rzymie w ramach obchodów stulecia Urodzin Noblistki.

Pierwszy dzień konferencji, oprócz otwierających ją wystąpień, dotyczących polsko-włoskich kontaktów politycznych po II wojnie światowej i środowiska kulturalnego polskiej emigracji, zostanie poświęcony sztukom „dwuwymiarowym” – malarstwu, rysunkowi, grafice i plakatowi. Rok 1944, data początkowa zakresu czasowego konferencji, związany jest z majową bitwą o Monte Cassino 2 Korpusu Polskiego gen. Władysława Andersa, który przybył do Włoch w końcu poprzedniego roku. Wśród żołnierzy znalazła się grupa artystów, która podjęła studia w rzymskiej Akademii Sztuk Pięknych.

„Artyści Andersa” (Karol Badura, Jan W. Osęki-Nowicki, Jan Głowacki i inni), a także reżyserzy i aktorzy Teatru Dramatycznego 2 Korpusu stworzyli nowe polskie środowisko artystyczne we Włoszech. Omówiona zostanie twórczość osiadłych we Włoszech artystów, w tym malarza Józefa Jaremy (założyciela rzymskiego Art Clubu w 1945). Sukcesy na Biennale weneckich oraz na wystawach malarstwa i grafiki polskiej odnosili w latach 50. oraz 60. wybitni polscy artyści, jak Tadeusz Kulisiewicz, Mieczysław Wejman, Maria Jarema, Henryk Stażewski czy Juliusz Studnicki. Istotna była wymiana wystaw: prezentacja włoskiego malarstwa odbyła się w Warszawie w 1946 i 1968. Włoscy malarze (Emilio Vedova) oddziałali na polskich artystów. Natomiast polska awangarda zapadła w pamięć rzymskiej publiczności dzięki wystawie *L'Avanguardia Polacca 1910-1978: S. I. Witkiewicz, costruttivismo, artisti contemporanei*, przygotowanej przez Ryszarda Stanisławskiego w Palazzo delle Esposizioni w 1979 roku. Pierwsze w Europie Biennale Plakatu (1966) i założenie Muzeum Plakatu (1968) odbiło się echem także we Włoszech.

Sesja popołudniowa pierwszego dnia obrad poświęcona zostanie teatrowi i filmowi, w tym Teatrowi Dramatycznemu 2 Korpusu, kontaktom teatralnym lat 50. i 60 oraz wystawom scenografii polskiej (m.in. w 1969). Losy wojenne polskiego żołnierza ze Lwowa, rosyjską niewolę, pobyt na Bliskim i Środkowym Wschodzie ujął Michał Waszyński, reżyser i żołnierz, w filmie *Wielka droga*, nakręconym w Rzymie w 1946 roku. (Pokaz filmu zakończy pierwszy dzień konferencji.) Wśród tematów wystąpień, obok życia i twórczości Waszyńskiego, znajdzie się m.in. postać Józefa P. Natansona, malarza, scenografa filmowego i współtwórcy rzymskiego Cinecittà.

Drugi dzień obrad dotyczyć będzie sztuk „przestrzennych” – architektury (Dawid Pacanowski – uczeń Le Corbusiera), relacji związanych z architekturą modernistyczną i CIAM (Helena Syrkus, Bohdan Lachert), włoskich inspiracji w architekturze polskiego socrealizmu, a także rzeźby i pomników, w tym konkursu na Pomnik Ofiar Obozu w Birkenau (wygrali Pietro Cascella i Giorgio Simoncini, we współpracy z Jerzym Jarnuszkiewiczem i Julianem Pałką, 1957-1967). Nowe koncepcje rzeźby i

form przestrzennych prezentowali na weneckim Biennale Władysław Hasior (1970) i Magdalena Abakanowicz (1980).

W sesji popołudniowej przedmiotem wystąpień będzie neorealizm w filmie włoskim lat 40.-50. XX wieku i jego recepcja w Polsce, a następnie Polska Szkoła Filmowa (1956-1963) i jej odbiór na festiwalach włoskich (Rzym 1954, 1963). Wieczorem zostanie wyświetlony film Andrzeja Wajdy *Kanał* (1957).

Trzeci dzień obrad poświęcony zostanie polskiemu teatrowi awangardowemu we Włoszech: Cricot 2 Tadeusza Kantora, Teatrowi Laboratorium Jerzego Grotowskiego, spektaklom Józefa Szajny, Teatrowi Pantomimy Henryka Tomaszewskiego, Polskiemu Teatrowi Tańca Conrada Drzewieckiego oraz teatrom wywodzącym się z ruchu studenckiego, których występy i działalność we Włoszech wywarły wpływ na artystyczne i intelektualne środowiska Włoch. Prezentacje polskich i włoskich uczestników konferencji poświęcone zostaną twórczości Kantora, Grotowskiego i Szajny oraz koncepcji przestrzeni Jerzego Gurawskiego, związanego z Grotowskim, dopełnianych prezentacją zarejestrowanych spektakli (niektóre zaprezentowane zostaną po raz pierwszy).

Wspomniana wystawa *L'Avanguardia Polacca 1910-1978: S. I. Witkiewicz, costruttivismo, artisti contemporanei* w Rzymie w 1979 roku i pokaz spektaklu Teatru Cricot 2 *Wielopole, Wielopole* we Florencji w 1980 roku kończy okres objęty konferencją.

Językami konferencji będą włoski (podstawowy) i polski. Czas wykładu 20 minut oraz 10 minut na dyskusję.

Polscy uczestnicy będą poproszeni o przygotowanie przekładu referatu na język włoski i nadesłanie go przed konferencją do organizatorów. Referaty polskich uczestników mogą być wygłoszone po włosku lub po polsku. Tekst wygłoszony po polsku zostanie równoległe odczytany po włosku przez obecnego podczas konferencji tłumacza, który także będzie tłumaczyć dyskusję po każdym referacie. Po blokach referatów przed południem i po południu również jest czas przeznaczony na dyskusję z udziałem tłumacza.

Organizatorzy nie przewidują wpisowego na konferencję. Jeśli zostaną przyznane środki z programu Doskonała Nauka II – Wsparcie konferencji

naukowych przez MEiN, organizatorzy częściowo sfinansują koszty noclegów i podróży. Materiały z konferencji zostaną wydane w języku włoskim jako tom *World Art Studies*, rocznika PISnSŚ.

Polski Instytut Studiów nad Sztuką Świata w Warszawie (www.world-art.pl) prowadzi badania nad sztuką europejską od końca XVIII wieku, zwłaszcza w Europie Środkowej i Wschodniej, a także sztuką Azji i Afryki.

Instytut zajmuje się m.in. polsko-włoskimi kontaktami artystycznymi i polskimi artystami we Włoszech (zwłaszcza w Rzymie) w XIX i XX wieku. Ich efektem są opracowania twórczości artystów, studia dotyczące środowisk artystycznych, a przede wszystkim projekt „Korpus dzieł malarskich Henryka Siemiradzkiego” (ze środków Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki w latach 2015-2020, wydany po polsku, 4 tomy, także po angielsku, 2 tomy, w latach 2021-2022).

Planowana konferencja jest trzecią poświęconą polsko-włoskim kontaktom artystycznym i kolonii artystycznej we Włoszech w XIX i XX wieku. Poprzednie konferencje:

- *Henryk Siemiradzki and the International Artistic Milieu in Rome* w 2018 roku w Stacji PAN. Publikacja: pod red. Marii Nitki i Agnieszki Kluczewskiej-Wójcik, “Academia Polacca della Scienze. Biblioteca e Centro di Studi a Roma, Conferenze”, 145, Roma 2020;

- *Contatti artistici polacco-italiani 1871-1939* w 2021 roku w Instytucie Polskim. Publikacja: pod red. Jerzego Malinowskiego, Agaty Knapik & Anny Jagiełło 2021, *World Art Studies* vol. 21, Warsaw-Toruń-Rome 2021.

Ponadto w Warszawie odbyła się konferencja PISnSŚ i SARP w 2022 roku

- *Antyk w polskiej sztuce i kulturze artystycznej końca XVIII – początku XXI wieku. Od Franciszka Smuglewicza do Igora Mitoraja* [2 tomy: *Antyk w polskiej sztuce i kulturze artystycznej końca XVIII i w XIX wieku*, „Sztuka Europy Wschodniej” t. X, 2022; *Antyk w polskiej sztuce i kulturze artystycznej XX i początku XXI wieku*, „Pamiętnik Sztuk Pięknych” nr 17, 2022.

Informacje: biuro@world-art.pl ; 601 31 36 91

Ogólnopolska konferencja naukowa

X Spotkania o Sztuce Orientu

SZTUKA BUDDYJSKA

Polski Instytut Studiów nad Sztuką Świata i Pracownia Studiów nad Buddyzmem Wydziału Orientalistycznego Uniwersytetu Warszawskiego, we współpracy z Państwowym Muzeum Etnograficznym w Warszawie organizują w ramach cyklu „Spotkania o Sztuce Orientu” jubileuszowe **X Spotkanie „Sztuka buddyjska”**.

Konferencja odbędzie się w dniach **26–27 października 2023 roku** w siedzibie Państwowego Muzeum Etnograficznego w Warszawie. Skierowana jest do historyków sztuki i orientalistów, muzealników i konserwatorów dzieł sztuki, kulturoznawców i etnologów.

Celem organizowanego X Spotkania o Sztuce Orientu jest ukazanie różnorodności form artystycznych sztuki buddyjskiej i ich ochrony. Dzięki konferencji uczestnicy będą mogli pogłębić znajomość historii sztuki buddyjskiej i poznać kolekcje muzealne w kraju.

Językiem konferencji będzie **język polski**.

Nie przewiduje się pobierania **wpisowego** od uczestników konferencji.

Zgłoszenia prosimy przysyłać do **30 czerwca 2023 roku** na adres mailowy warsaw@world.art.pl

Zgłoszenie powinno zawierać: imię i nazwisko, tytuł lub stopień naukowy, afiliację, tytuł oraz krótkie streszczenie wystąpienia (do 600 znaków ze spacjami).

Przewidywany czas wystąpienia prelegenta: **do 20 min.**

Przygotowane referaty złożą się na **publikację pokonferencyjną**.

Komitet organizacyjny: prof. dr hab. Jerzy Malinowski, prof. dr hab. Marek Mejor, dr hab. Katarzyna Marciniak, Maurycy Gawarski (sekretarz).

Budda (Buddha, sanskr. dosł. „Przebudzony”), założyciel najstarszej z trzech wielkich religii świata, był postacią historyczną. Żył i działał w Indiach Północnych ok. V wieku p.n.e. Buddyzm w historii religii i cywilizacji ma szczególne znaczenie ze względu na długość trwania, różnorodność postaci, rozległość wpływów, wreszcie liczbę wyznawców. Buddyzm to nie tylko religia i filozofia, lecz także kultura, której wpływ zaznaczył się głęboko w życiu społecznym i politycznym, w historii i kulturze, myśli i sztuce ludów Azji – od Indii przez Chiny, Koreę do Japonii, od Buriacji po Kambodżę, Laos, Wietnam i wyspy Indonezji. W pierwszym tysiącleciu naszej ery powstała wielka wspólnota duchowa i kulturowa, którą można nazwać „buddyjską oikoumene”.

Buddyzm w ciągu 2500 lat swego istnienia wykształcił niezwykle zróżnicowane i wyrafinowane formy wyrazu artystycznego, inspirowane wierzeniami religijnymi, legendą o życiu i czynach Buddy. W tej różnorodności przejawiają się jednak wspólne cechy charakterystyczne, które określamy mianem „sztuki buddyjskiej”.

„Spotkania o Sztuce Orientu”, po raz pierwszy zorganizowane w 2002 roku w Toruniu, gromadzą historyków sztuki, orientalistów, etnografów, konserwatorów dzieł sztuki, historyków, archeologów i kulturoznawców, związanych zazwyczaj z muzeami i wyższymi uczelniami. Istotną cechą Spotkań jest ich ogólnopolski charakter, pozwalający na prezentację i badania zbiorów krajowych muzeów i bibliotek. Jest to jedyne stałe miejsce kontaktów i wymiany doświadczeń między instytucjami i przedstawicielami różnych środowisk zawodowych i regionalnych. Ważne są także informacje o wystawach, publikacjach, konferencjach i dydaktyce. Dzięki Spotkaniom historycy sztuki czy orientaliści poznają np. techniki artystyczne czy technologie konserwatorskie, przekazując z kolei np. wiadomości o stylach i ikonografii czy wydarzeniach historycznych i językach. Prowadzenie Spotkań w języku polskim służy tworzeniu nowej polskiej terminologii naukowej.

Jubileuszowe X Spotkanie o Sztuce Orientu kontynuuje tradycje Ogólnopolskich Spotkań o Sztuce Orientu, które organizowane były od 2002

roku przez prof. Jerzego Malinowskiego i konserwatorkę papieru Mirosławę Wojtczak (1954–2015) – założycieli Pracowni Sztuki Orientu (pełna nazwa – Pracownia Badań i Konserwacji Dzieł Sztuki Orientu, 2002–2020) na Wydziale Sztuk Pięknych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Od V Spotkania w 2008 roku współorganizatorem zostało Polskie Stowarzyszenie Sztuki Orientu, przekształcone w 2011 roku na Polski Instytut Studiów nad Sztuką Świata, który w 2017 roku uzyskał status jednostki badawczej. Przedstawione na spotkaniach referaty były publikowane w „Toruńskich Studiach o Sztuce Orientu” (6 tomów), „Art of the Orient”, „(The) Artistic Traditions of Non-European Cultures” i „World Art Studies” oraz seriach wydawniczych.

<https://world-art.pl>

Współorganizatorem X Spotkań jest Pracownia Studiów nad Buddyzmem, jednostka naukowo-badawcza o interdyscyplinarnym charakterze, założona w 2008 r. przez prof. Marka Mejora w ramach nowej struktury Wydziału Orientalistycznego Uniwersytetu Warszawskiego. Pracownia Studiów nad Buddyzmem nawiązuje do tradycji i osiągnięć „warszawskiej szkoły buddologii”, stworzonej przez prof. Stanisława Schayera (1899-1941), założyciela Instytutu Orientalistycznego Uniwersytetu Warszawskiego (1932). W ramach działalności Pracowni Studiów nad Buddyzmem podejmowane są badania nad problematyką buddyzmu wchodzące w zakres wielu specjalności reprezentowanych na Wydziale Orientalistycznym, takich jak: indologia, sinologia, japonistyka, koreanistyka, tybetologia, mongolistyka i innych. Wykładowcy Pracowni prowadzą regularne zajęcia dla studentów orientalistyki i innych kierunków studiów.

<http://buddologia.orient.uw.edu.pl/>

IX Konferencja Sztuki Nowoczesnej

Sztuka amerykańska XX i XXI wieku oraz polsko-amerykańskie relacje artystyczne

Polski Instytut Studiów nad Sztuką Świata, Katedra Historii Sztuki Nowoczesnej i Pozaeuropejskiej na Wydziale Sztuk Pięknych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika zapraszają do wzięcia udziału w IX Konferencji Sztuki Nowoczesnej **Sztuka amerykańska XX i XXI wieku oraz polsko-amerykańskie relacje artystyczne**, która odbędzie się w Centrum Sztuki Współczesnej „Znaki Czasu” w Toruniu w dniach 10 - 12 października 2023 roku.

Celem konferencji jest przedstawienie polskich badań nad sztuką amerykańską od Amory Show 1913 roku do współczesności, a także nad związkami sztuki polskiej i amerykańskiej. Jej zakres obejmie malarstwo, grafikę, rysunek, rzeźbę, architekturę, fotografię, performance i happening oraz sztukę nowych mediów.

Do szczególnie istotnych dla polskich badaczy i artystów zagadnień sztuki USA należą: recepcja awangardy europejskiej od Amory Show; nowojorski dadaizm i surrealizm; amerykańscy artyści w środowiskach europejskiej awangardy (Paryż); emigracja europejskich artystów do USA po 1933 roku; środowiska artystyczne Nowego Jorku, Chicago, San Francisco (i in.); ekspresjonizm abstrakcyjny; modernizm i postmodernizm; pop-art.; konceptualizm; film jako medium; neoekspresjonizm lat 70. i 80.; postkonceptualizm i postmodernizm przełomu XX i XXI w.: nowe media w sztuce amerykańskiej.

Przedmiotem wystąpień będzie także twórczość polskich artystów i działalność polskich instytucji w USA, wymiana wystaw oraz relacje pomiędzy sztuką polską i amerykańską.

Istotnym obszarem tematycznym konferencji staną się zagadnienia teorii sztuki i krytyki artystycznej, szkolnictwa i życia artystycznego, muzeów, instytucji sztuki oraz prasy artystycznej.

Organizatorzy zapraszają do wzięcia udziału w konferencji historyków i krytyków sztuki, amerykańistów, antropologów kultury, kuratorów wystaw, muzealników i artystów.

Językami konferencji są polski i angielski.

Prosimy o przesłanie tytułów i abstraktów (około połowy strony) do dnia 31 maja 2023. Decyzja o akceptacji propozycji nastąpi do dnia 15 czerwca.

Organizatorzy nie przewidują opłaty konferencyjnej, nie pokrywają kosztów podróży, noclegów i wyżywienia.

Rezultatem konferencji będzie wydanie recenzowanej monografii naukowej w języku angielskim w serii „Studia o sztuce nowoczesnej / Studies on modern art.”, zawierającej artykuły, przesłane przez uczestników w wyznaczonym terminie i zaakceptowane przez Komitet Organizacyjny.

Komitet Organizacyjny: dr Katarzyna Cytlak, dr Małgorzata Geron, prof. Jerzy Malinowski i dr Filip Pręgowski.

biuro@world-art.pl

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI POLSKIEGO INSTYTUTU STUDIÓW NAD SZTUKĄ ŚWIATA ZA 2022 ROK

Polski Instytut Studiów nad Sztuką Świata jest jednostką badawczą na podstawie decyzji Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego nr 513/ Kat/ 2017 z 25 października 2017 roku.

Status Instytutu jako jednostki badawczej o charakterze „innego podmiotu prowadzącego głównie działalność naukową w sposób samodzielny i ciągły” został po pozytywnym zaopiniowaniu przez Komisję Ewaluacji Nauki potwierdzony decyzją Ministra Edukacji i Nauki w piśmie Departamentu Nauki MEiN DN-WIN.8801.77.2022.KS z dnia 18 lipca 2022 roku.

Instytut ma oddziały w Gdańsku, Krakowie, Łodzi, Toruniu, Warszawie oraz prowadzi Polską Misję Artystyczno-Naukową w Okayamie w Japonii. Z Instytutem związanych jest 180 osób (historyków sztuki, kulturoznawców, etnologów, teatrologów, orientalistów, architektów, konserwatorów dzieł sztuki), w tym 34 profesorów i doktorów habilitowanych oraz 83 doktorów.

Placówka prowadzi działalność badawczą, wydawniczą i dydaktyczną (w formie wykładów, seminariów i zebrań zespołów). W skład Instytutu wchodzi zespoły badawcze i redakcje. Współpracuje z instytucjami zagranicznymi i krajowymi (uniwersytetami, instytutami naukowymi, muzeami i towarzystwami naukowymi) na podstawie umów i porozumień o wspólnych badaniach.

W 2022 roku Instytut podpisał:

Porozumienie z Uniwersytetem Warszawskim o współpracy badawczo-dydaktycznej w zakresie „badań nad kulturami, tradycjami artystycznymi i sztuką Azji i Afryki” między Instytutem a Wydziałem Orientalistycznym z 26 września 2022

Porozumienie z Uniwersytetem Wrocławskim o współpracy badawczej i dydaktycznej „głównie w zakresie sztuki nowoczesnej i współczesnej” między Instytutem a Wydziałem Nauk Historycznych i Pedagogicznych z listopada 2022.

W skład władz Instytutu wchodzi:

Zarząd

Prezes: prof. Jerzy Malinowski

Wiceprezes: dr Agnieszka Kluczevska-Wójcik

Wiceprezes: prof. Anna Markowska

Wiceprezes: prof. Hanna Rubinkowska-Anioł

Sekretarz: dr Renata Piątkowska

Skarbnik: dr Magdalena Ginter-Frołow

Członek (sprawy członkowskie i składki): dr Magdalena Tarnowska

Członek (sprawy organizacyjne): dr Karolina Wolska-Pabian

Członek (sprawy wydawnicze): red. Grażyna Raj

Rada Naukowa

Przewodniczący RN: prof. Jerzy Uścińowicz

Komisja Rewizyjna

Dr Jacek Tomaszewski – przewodniczący

Prof. Weronika Liszewska

Dr Jakub Zarzycki

Instytut składa się z: 15 profesorów tytularnych, 12 doktorów habilitowanych, 109 doktorów i 19 magistrów – razem 155 osób.

W 2022 roku Instytut realizował projekty badawcze, przygotował konferencje międzynarodową i krajową, wydawał czasopisma i książki, finansowane przez Ministerstwo Edukacji i Nauki oraz Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

BADANIA

KORPUS DZIEŁ MALARSKICH HENRYKA SIEMIRADZKIEGO

Pod redakcją Jerzego Malinowskiego

Tom 4 – WARSZTAT MALARSKI HENRYKA SIEMIRADZKIEGO

Pod redakcją Dominiki Sarkowicz

Projekt był finansowany w ramach programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod nazwą „Narodowy Program Rozwoju Humanistyki” w latach 2015-2020 (moduł „Tradycja 1a”, umowa nr 0504/NPRH4/H1a/83/2015).

Korpus pod redakcją Jerzego Malinowskiego, wydany w styczniu 2021 roku, objął 2 tomy w wersji polskiej i 2 – w wersji angielskiej: *Dzieła z historii starożytnej, wczesnego chrześcijaństwa i religijne* (400 s.) i *Dzieła o tematyce świeckiej* (600 s.), a także w języku polskim tom 3 – *Głosy o twórczości Siemiradzkiego – ze studiami nad twórczością, archiwaliami i bibliografią* (300 s.).

Tom 4 – *Warsztat malarski Henryka Siemiradzkiego* pod redakcją Dominiki Sarkowicz został jesienią 2022 złożony do wydania. Ukazał się w końcu 2022. (ss. 830)

Dofinansowany został za pośrednictwem Muzeum Narodowego w Krakowie ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach zadania „Działania związane z opracowaniem redakcyjnym i drukiem tomu 4 *Korpusu dzieł malarskich Henryka Siemiradzkiego*.”

Autorzy: Jerzy Malinowski, Przedmowa; Dominika Sarkowicz, Wstęp

Część pierwsza: Warsztat malarski, opr. Dominika Sarkowicz, Marzena Sieklucka, Ksenia Zdzeszyńska-Demolin.

Część druga: Katalog analizowanych dzieł. Głosy technologiczne, Dominika Sarkowicz, Marzena Sieklucka, Ksenia Zdzeszyńska-Demolin, Dorota Pliś, Magdalena Borkowska.

Redakcja Grażyna Raj. Opracowanie graficzne Tomasz Klejna.

Tom 4 to kompleksowe opracowanie materialnych aspektów obrazów Siemiradzkiego, wynikające z badań fizykochemicznych (i innych). Odniesienia do numeracji dzieł z tomów 1 i 2 sprawiają, że prezentowane omówienia i głosy łączą się z analizami historyczno-artystycznymi tych samych obiektów. Po raz pierwszy zostały przeprowadzone tak szczegółowe badania warsztatu polskiego malarza II połowy XIX wieku, uznawanego za wybitnego przedstawiciela europejskiego akademizmu.

Tom jest podsumowaniem kilkuletniego programu badań jego dzieł pochodzących głównie ze zbiorów muzeów polskich, lecz także kolekcji zagranicznych, prywatnych i kościelnych. W ramach realizowanego projektu przeanalizowano szczegółowo ponad 90 prac Henryka Siemiradzkiego i jemu przypisywanych, począwszy od niewielkich szkiców, aż po wielkoformatowe malowidła, takie jak

Pochodnie Nerona, Dirce chrześcijańska czy *Kurtyna* w Teatrze Miejskim w Krakowie. Celem badań było rozpoznanie szeroko rozumianej techniki wykonania obrazów. Objęły one identyfikację materiałów malarskich – rodzaju używanych przez artystę pigmentów, spoiw, podłoży oraz metod ich przygotowania. Szczególnie istotnym aspektem analiz była technika malarska i jej charakterystyczne cechy, a także zwyczaje artysty w doborze konkretnych rodzajów pigmentów. Prześlędzono sposób pracy malarza, metody budowania struktury kompozycji i stosowane przez niego środki plastyczne. Przedmiotem studiów był też ogólnie pojęty proces twórczy, prowadzący do powstania poszczególnych dzieł, począwszy od koncepcji, przez malarskie opracowanie tematu, wprowadzane zmiany kompozycyjne, aż po ostatecznie pociągnięcia pędzla, a nawet wybór lub autorski projekt ramy. Analizowane obrazy pochodziły z kolejnych dekad pracy twórczej malarza. W większości jednak należały do dojrzałego okresu aktywności artystycznej, który nastąpił po opuszczeniu przez Siemiradzkiego murów petersburskiej Akademii, a więc z lat 1872–1902. Porównanie techniki malarskiej kilku przebadanych prac z lat 60. XIX wieku, należących do wczesnych kompozycji, z późniejszymi dziełami pozwoliło na zaobserwowanie niezwykle szybkiego rozwoju artystycznego autora przez zaledwie kilka lat. W wyniku zrealizowanych badań została pozyskana bogata baza danych dotycząca zidentyfikowanych materiałów stosowanych przez artystę. Dzięki temu było możliwe zdefiniowanie wielu istotnych cech warsztatu malarskiego Henryka Siemiradzkiego (Dominika Sarkowicz).

Siemiradzki miał nowatorskie wyczucie malarskiej materii. Kształtował swobodnie i dynamicznie kontrastowe plamy barwne. Wprowadzał ekspresyjne układy form i linii, nieograniczonych rygorami kompozycji. Wreszcie stosował przestrzenne faktury obrazu, będące rezultatem malarskiego gestu. Doprowadziło to artystę do efektów bliskich sztuce abstrakcyjnej.

Patrz: Wykaz publikacji

**JOHANN HEINRICH MÜNTZ , PODRÓŻE MALOWNICZE PO POLSCE LATACH 1781-1784 /
PICTURESQUE TRAVELS THROUGH POLAND 1780–1784 / ЖИВОПИСНЫЕ ПУТЕШЕСТВИЯ
ПО ПОЛЬШЕ 1780–1784**

Pod redakcją Elżbiety Budzińskiej.

„Alzatzczyk Johann Heinrich Müntz (1727–1798), wojskowy, inżynier, architekt, malarz i rysownik, przyjechał do Rzeczypospolitej [w czerwcu 1778] jako człowiek dojrzały, pięćdziesięcioletni, mając za sobą wiele lat doświadczeń i podróży. Po dłuższym niezamierzonym pobycie w Gdańsku przez Warszawę dotarł w początkach roku 1779 do Grodna i podjął tu pracę «w służbie polskiego króla». Został w Polsce sześć lat, a tylko cztery z nich są udokumentowane jego pracami, które stanowią wyjątkowy i znaczący ślad: jedyne w swoim rodzaju źródło ikonograficzne – rysunki połączone z dziennikami. Nie przyjechał do Polski jako malarz czy rysownik, choć przedstawiał swoje prace jako «podróże malownicze». Powody pobytu były niewątpliwie pozaartystyczne, przyjechał zapewne jako inżynier metalurg, ale wędrując z księciem Stanisławem Poniatowskim po wschodnich i południowo-wschodnich ziemiach dawnej Rzeczypospolitej, a także po Polsce centralnej, napotkał tak różnorodne i odmienne od znanych sobie krajobrazy, a wraz z nimi ludzi i obyczaje, że niezależnie od

innych zadań, jakie miał przed sobą, musiało to poruszyć jego temperament artysty malarza i żywe zainteresowanie wszechstronnie wykształconego człowieka Oświecenia” (Elżbieta Budzińska).

Opracowane i wydane zostały trzy albumów akwarel i rysunków, znajdujące się w Muzeum Historycznym w Moskwie (2 albumy) i Gabinecie Rycin BUW (1 album). Na tom w trzech językach: polskim, angielskim i rosyjskim składają się wstępy, ilustrowane przez Müntza dzienniki podróży przede wszystkim po Wołyniu, Podolu i Kijowszczyźnie z przypisami, katalog rysunków, bibliografia i faksymile oryginalnego francuskiego tekstu.

Elżbieta Budzińska, wieloletnia badaczka spuścizny Müntza, opracowała katalog rysunków i opatrzyła tekst merytorycznymi komentarzami oraz napisała wstęp. Prof. Jerzy Malinowski, inicjator publikacji, autor przedmowy, czuwał nad całością prac jako redaktor naukowy. Przekład z oryginału francuskiego na język polski: Piotr Herbich i Henryka Martyniak. Redaktor: Grażyna Raj. Tłumacze: na język rosyjski Natalia Mizerniuk-Rotkiewicz i Agnieszka Pospiszil oraz na język angielski Krzysztof Z. Cieszkowski. Tomasz Klejna opracował graficznie książkę.

Redaktor serii Instytutu POLONIKA „Studia i Materiały” Karol Guttmejer.

Narodowy Instytut Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą POLONIKA & Polski Instytut Studiów nad Sztuką Świata (s. 838).

Patrz: Wykaz publikacji

KONFERENCJE

ART OF THE ARMENIAN DIASPORA IV

Konferencja zorganizowana w dniach 15-18 czerwca 2022 w Ostrawie przez prof. Waldemara Delugę i Uniwersytet w Ostrawie oraz PISnSŚ.

W czwartej międzynarodowej konferencji uczestniczyło dwudziestu uczestników z Armenii, Francji, Niemiec, Polski, Ukrainy, Stanów Zjednoczonych i Węgier. Była ona poświęcona sztuce ormiańskiej w Europie środkowej od czasów średniowiecza do współczesności. Osobnym zagadnieniem stały się problemy związane z destrukcją zabytków, zarówno w przeszłości, jak i współcześnie (Nagorno-Karabach, Ukraina).

Planowana konferencja odbyła się z dwuletnim opóźnieniem ze względu na pandemię. Podczas tego spotkania podkreślano ważność zagadnień dotyczących historii Ormian w XIX i na początku XX wieku i ich udział w kulturze innych narodów. Szczegółowo omówione zostały ormiańskie środowiska artystyczne w Imperium Rosyjskim oraz Cesarstwie Austro-Węgierskim. Dużą grupę stanowiły referaty przygotowane przez węgierskich i amerykańskich badaczy, skupionych wokół ośrodka badawczego przy Uniwersytecie Katolickim w Budapeszcie.

Informacja o programie konferencji została opublikowana w „Sztuce i Krytyce” 2022, nr 6.

Materiały z konferencji zostaną wydane w 21 (2023) tomie 'Series Byzantina'.

ANTYK W POLSKIEJ SZTUCE I KULTURZE ARTYSTYCZNEJ KOŃCA XVIII – POCZĄTKU XXI WIEKU: OD FRANCISZKA SMUGLEWICZA DO IGORA MITORAJA

Konferencja zorganizowana w dniach 21–23 września 2022 w Warszawie przez prof. Jerzego Malinowskiego i PISnSŚ przy współpracy SARP.

Informacja o konferencji opublikowana w „Sztuce i Krytyce” 2022, nr 9.

Konferencja była kolejnym elementem programu badawczego PISnSŚ, poświęconego związkom sztuki polskiej ze światem Morza Śródziemnego.

Teksty z konferencji z uwagi na dużą ich liczbę i różnorodność tematyczną opublikowano w dwóch tomach:

ANTYK W POLSKIEJ SZTUCE I KULTURZE ARTYSTYCZNEJ KOŃCA XVIII I W XIX WIEKU

ukazał się jako tom X rocznika „**Sztuka Europy Wschodniej**”,

Tom obejmuje okres od ostatniego polskiego króla Stanisława Augusta Poniatowskiego (panującego w latach 1764-1795) do końca XIX wieku. Początkowe teksty skupiają uwagę na artystach i zjawiskach artystycznych z kręgu jego mecenatu. Kolejne stanowią przegląd zagadnień sztuki XIX wieku, zaczynając od klasycyzmu z dominującą postacią Franciszka Smuglewicza – wybitnego malarza, wykształconego w Rzymie, twórcy szkoły artystycznej na Uniwersytecie Wileńskim. Inne teksty dotyczą głównie sztuki historyzmu i akademizmu. Związki polskiej kultury i sztuki z tradycją antycznego i chrześcijańskiego Rzymu w XIX wieku pozwoliły na przeciwstawienie się prawosławnej czy protestanckiej kulturze i ideologii zaborców – Rosji i Prus. Dzięki nim polska kultura i sztuka zachowały w XIX wieku niezależność i przynależność do kultury Zachodu. Celem konferencji i tomu studiów stało się więc ukazanie ważnych źródeł nowoczesnej polskiej tradycji.

ANTYK W POLSKIEJ SZTUCE I KULTURZE ARTYSTYCZNEJ XX I POCZĄTKU XXI WIEKU

w tomie 17 rocznika „**Pamiętnik Sztuk Pięknych**”.

Tom zawiera teksty poświęcone inspiracjom klasycznym w sztuce XX i początku XXI wieku. Jest to przegląd różnorodnych zagadnień z zakresu architektury, malarstwa i rzeźby, które na zasadzie przykładów składają się na wyobrażenie przemian od naśladownictwa form antycznych na początku XX wieku do nowych idei artystycznych, które przekształcają je zgodnie z konwencjami epoki modernizmu. Od motywów antycznych w architekturze i dekoracji architektonicznej, przez konwencje stylu nowego klasycyzmu w malarstwie i rzeźbie w okresie międzywojennym, przechodzimy zatem do różnorodnych realizacji – teatru, architektury teatru, filmów, malarstwa figuratywnego, kończąc na analizach postklasycyzującej twórczości rzeźbiarskiej z początku XXI wieku, w tym Igora Mitoraja – wybitnego rzeźbiarza, wykształconego w Krakowie, a tworzącego we Włoszech.

Patrz: Wykaz publikacji

ART OF COMMUNICATION AND COMMUNICATION THROUGH ART IN ASIA AND AFRICA

Konferencja zorganizowana w dniach 1-2 grudnia 2022 roku w Warszawie przez prof. Hannę Rubinkowską-Anioł, Wydział Orientalistyczny Uniwersytetu Warszawskiego i PISnSŚ.

Informacja o konferencji opublikowana w „Sztuce i Krytyce” 2022, nr 11-12.

Celem konferencji, poza naukową dyskusją nad prezentowanymi zagadnieniami, było zainicjowanie działalności Pracowni Badań nad Kulturą i Sztuką Azji i Afryki, która powstała w wyniku współpracy Uniwersytetu Warszawskiego i PISnSŚ.

Tematy przedstawiane przez uczestników konferencji dotyczyły szerokiego zakresu problemów odnoszących się do procesu komunikowania, zwłaszcza do tego, jaką rolę odgrywa w nim szeroko rozumiana sztuka i działania artystyczne. Referaty przedstawiały zagadnienia związane z kulturami Azji i Afryki w różnych okresach i z wykorzystaniem różnych metodologii. Założeniem było umożliwienie interdyscyplinarnej dyskusji naukowej dotyczącej wykorzystania sztuki w systemach komunikacji, w tym przede wszystkim w komunikacji międzykulturowej, zarówno obecnie, jak i na przestrzeni dziejów. (Hanna Rubinkowska-Anioł)

Planowane jest wydanie materiałów z konferencji w tomie „Artistic Traditions of Non-European Cultures”.

SEMINARIA

Uroczyste spotkanie i seminarium w związku z podpisaniem porozumienia o współpracy naukowo-dydaktycznej z Wydziałem Orientalistycznym Uniwersytetu Warszawskiego oraz dziesięcioleciem seminariów w Polskim Instytucie Studiów nad Sztuką Świata

Seminarium zorganizowane w dniu 17 listopada 2022 roku w Centrum Myśli Jana Pawła II

Informacja o konferencji opublikowana w „Sztuce i Krytyce” 2022, nr 11-12.

Referaty:

Prof. Jerzy Malinowski, Historia, program i działalność Polskiego Instytutu Studiów nad Sztuką Świata (publ. „Sztuka i Krytyka 2022, nr 11-12)

Prof. Piotr Taracha (dziekan WO UW), Tożsamość orientalisty

Prof. Bogna Łakomska (ASP Gdańsk, prezes Oddziału Gdańskiego PISnSŚ), Zderzenia międzykulturowe w twórczości współczesnych artystów chińskich (Huang Yongping, Chen Haiyan, Cai Guoqiang i Ai Weiwei) (publ. „Sztuka i Krytyka 2022, nr 11-12)

Dr Jacek Tomaszewski (MAiP, PISnSŚ), Obraz „Ukrzyżowanie” w kościele w Agwazie (Tęgray, Etiopia): badania technologiczne i analiza ikonograficzna (publ. „Sztuka i Krytyka 2022, nr 11-12)

Dr Agnieszka Kluczevska-Wójcik (wiceprezes PISnSŚ), Relacje i transfery kulturowe polsko-japońskie w programach badawczych i publikacjach PISnSŚ (publ. „Sztuka i Krytyka 2022, nr 11-12)

Prof. Hanna Rubinkowska-Anioł (Katedra Języków i Kultur Afryki WO UW, wiceprezes PISnSŚ), Moda czy manifest polityczny – kilka uwag o etiopskich ubraniach.

Spotkanie poświęcone pamięci architektów Marii i Kazimierza Piechotków, wybitnych badaczy, którzy ocalili pamięć o architekturze bóżnic, urbanistyce dzielnic żydowskich i kulturze artystycznej na obszarze dawnej Rzeczypospolitej, autorów publikacji w serii „Sztuka żydowska w Polsce i Europie Środkowo-Wschodniej” (2025-2021)

Seminarium zorganizowane w dniu 28 listopada 2022 roku przez PISnSŚ i SARP.

Informacja o konferencji opublikowana w „Sztuce i Krytyce” 2022, nr 11-12.

Wystąpienia:

Prof. Jerzy Malinowski, Wspomnienie o Marii i Kazimierzu Piechotkach (publ. „Sztuka i Krytyka” 2022, nr 11-12)

Prof. Jeremi Królikowski (Katedra Sztuki Krajobrazu SGGW; Sekcja Krytyki SARP), Pomiędzy rysunkami a tekstem. Kilka uwag na marginesie prac związanych z badaniami nad architekturą i osadnictwem żydowskim na ziemiach Rzeczypospolitej Obojga Narodów, prowadzonych przez Marię i Kazimierza Piechotków (publ. „Sztuka i Krytyka” 2022, nr 11-12)

Agata i Marek Kunicy-Goldfingerowie (redaktorzy publikacji pp. Piechotków), Od bóżnic do Bram Nieba Marii i Kazimierza Piechotków – szkic wstępny, nie architektoniczny (w rozszerzonej formie publ. „Sztuka i Krytyka” 2023, nr 2)

Dr Edyta Barucka (SARP), Kilka słów o przekładach książek Państwa Marii i Kazimierza Piechotków na język angielski (publ. „Sztuka i Krytyka” 2022, nr 11-12)

Dr Eleonora Bergman (PISnSŚ), Na marginesie “trzeciej i ostatniej” książki Marii i Kazimierza Piechotków (publ. „Sztuka i Krytyka” 2022, nr 11-12)

Krzysztof Z. Cieszkowski (Londyn, PISnSŚ), Rzecz o wskrzeszeniu zgubionej przeszłości.

Seminarium „Rzemiosło artystyczne, sztuka stosowana i design”

Pod kierunkiem dr Karoliny Wolskiej-Pabian

2.03.2022

Dr Anastazja Buttitta (PISnSŚ), Renesansowa biżuteria Wenecji

12.05.2022

Aleksandra Kasprzak (MNW), Śląskie szkło barokowe. Nowe ujęcie zagadnień artystycznych, technologicznych i konserwatorskich

09.06.2022

Dorota Gutkowska i Stefan Mieleszkiewicz (MNW), Kolekcja mebli Muzeum Narodowego w Warszawie. Historia zbioru, wystawy, publikacje, prowadzone badania

3.11.2022

Dr Karolina Wolska-Pabian (MNW, PISnSŚ), Ceramika polska w zbiorach Muzeum Narodowego w Warszawie

Seminarium „Sztuka nowoczesna”

2.06.2022

Dr Filip Pręgowski (UMK, PISnSŚ), The Pictures Generation. Sztuka i krytyka w czasach przełomu

15.12.2022

Prof. Lubow Żwanko (Państwowy Uniwersytet Biotechnologiczny w Charkowie), Polscy architekci w Charkowie w XIX i na początku XX wieku

Seminarium „Sztuka Azji”

17.12.2022 (w Muzeum Azji i Pacyfiku)

Dr Magdalena Ginter-Frołow (MAiP, PISnSŚ), Wizerunek kobiety w malarstwie perskim

PUBLIKACJE

ISSN 2299-811X

Art
of the
Orient

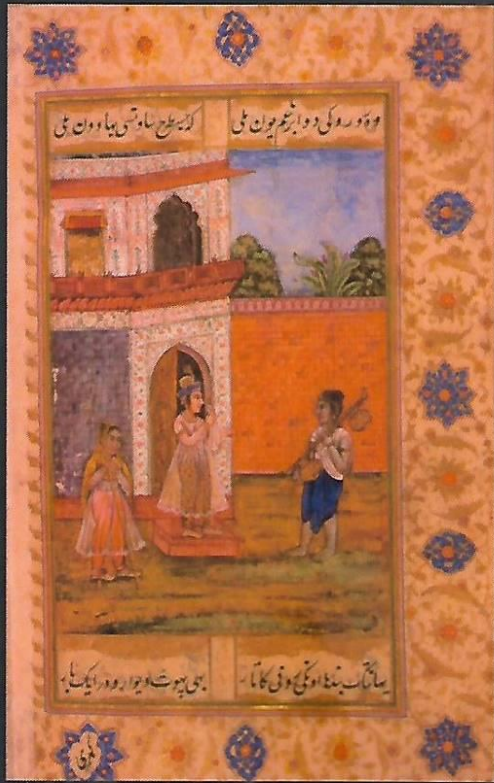
2022, Vol. 11

SOUTH ASIAN ART

Savita Kumari
*Sihṛ ul Bayan: Awadh Poetry in Delhi
Painting (An imperial later Mughal
manuscript from the National Museum,
New Delhi)*

Patrick Felix Krüger
*Imaging the Divine. The Depiction of Gods
and Deified Beings in Illustrations
of Kalpasūtra Manuscripts from Western
India*

Nikita Rathore
*Representation and Significance of Animals
and Birds in Temple Art:
A Case Study of Paramara Temples*

wydawnictwo
adam marszałek

ART OF THE ORIENT

Vol. 11: South Asian Art, ed. BOGNA ŁAKOMSKA, DOROTA KAMIŃSKA-JONES, WERONIKA LISZEWSKA

Contents: AGNIESZKA STASZCZYK, The *Abhaya* Gesture in Indian Art. Visual Means to Invoke Divine Protection; DOROTA KAMIŃSKA-JONES, The importance of the body in Indian culture and selected issues regarding its manifestation in art; PATRICK FELIX KRÜGER, Imagine the Divine. The Depiction of Gods and Deified Beings in Illustration of Kalpasūtra Manuscripts from Western India; SAVITA KUMARI, Sihr ul Bayan: Avadh Poetry in Delhi Painting (An imperial later Mughal manuscript from the National Museum, New Delhi); ULF JÄGER, Swords and Daggers on the Wallpaintings in Kucha in the 1st and 2nd Indo-Iranian style and its Significance for Dating; NIKITA RATHORE, Representation and Significance of Animals and Birds in Temple Art: A Case Study of Paramara Temples; ROSHINI ROY FESTUS, Glimpses into the history, design and construction of St. Andrew's Kirk, Madras; MAGDALENA GUZIEJKO, Revising the tiger. The case of the instrument of Tipu Sultan in the Victoria and Albert Museum and the discussion on contested heritage; ZUZANNA ROZWADOWSKA, Between mind and soul – pustaha manuscripts in Batak society. Concerning the collection of Batak manuscripts – part I; ANNA DZIERŻYC-HORNIK, Nomad and shaman, flags and *torremonto*. Arahmaiani Feisal's artistic practise from the perspective of Joseph Beuys' social sculpture “.

Polish Institute of World Art Studies & Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2022 ISSN 2299-811-X (200 s.)

POLSKI INSTYTUT STUDIÓW NAD SZTUKĄ ŚWIATA
 INSTITUTO POLACO DE INVESTIGACIÓN DEL ARTE MUNDIAL

SZTUKA AMERYKI ŁACIŃSKIEJ

ARTE DE AMÉRICA LATINA

HISTORIA, CHRONOLOGIA I SZTUKA

HISTORIA, CRONOLOGÍA Y ARTE

2022, NR 12

wydawnictwo
adam marszałek

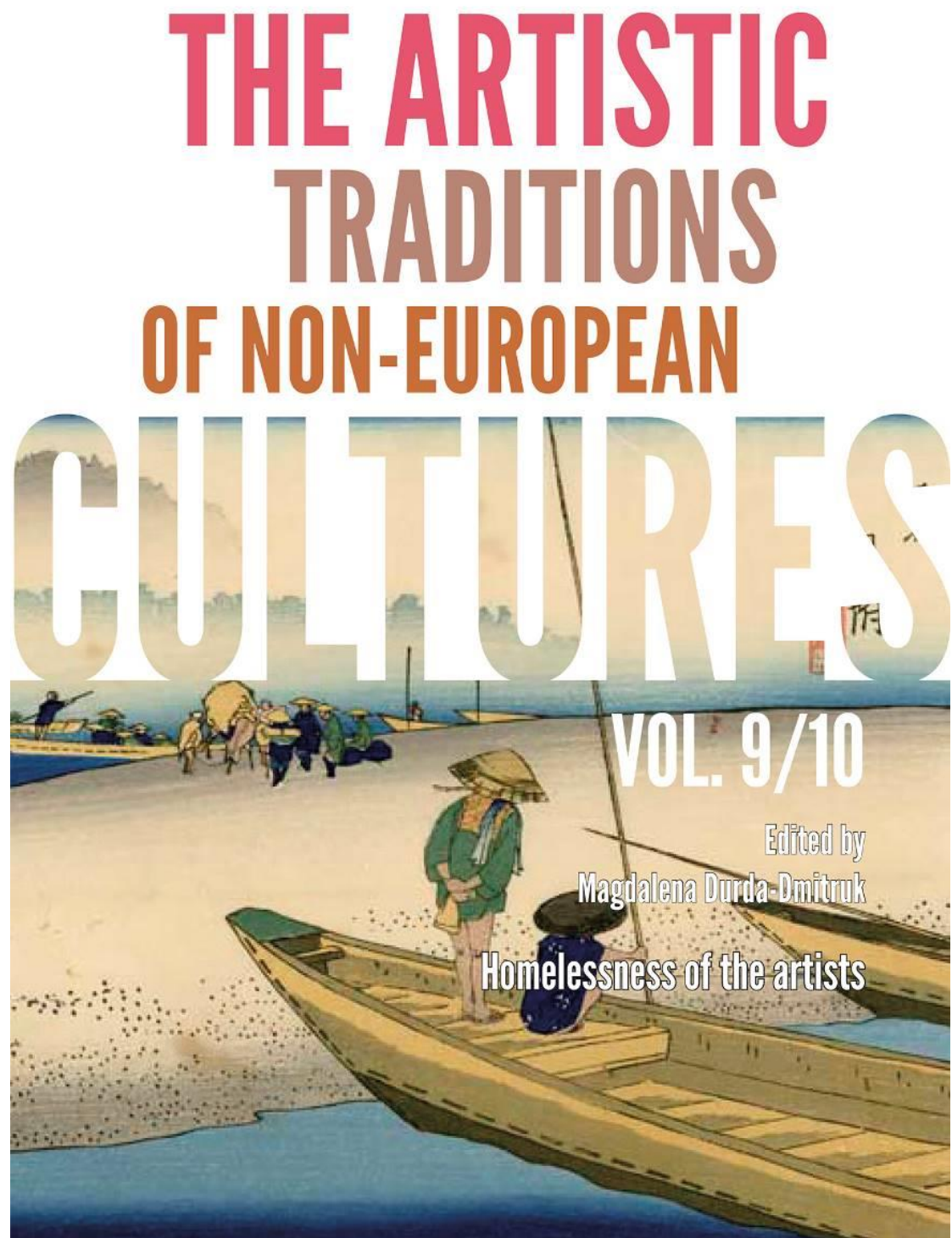

ARTE DE AMÉRICA LATINA / SZTUKA AMERYKI ŁACIŃSKIEJ

Nr 12: ed. EWA KUBIAK, KATARZYNA SZOBLIK

Contenido: EWA KUBIAK, KATARZYNA SZOBLIK, Prefacio; DONATO AMADO GONZALEZ, La casa del Alabado Santísimo Sacramento; MILENA MANOTUPA GOMEZ, Tras las evidencias de la transformación morfológica en San Blas: el Beaterio del Carmen y sus aportes; EWA KUBIAK, El Beaterio de Nuestra Señora del Carmen a la luz de un documento inédito de 1772 y de la arquitectura actual del recogimiento; EWA KUBIAK, MARIA MAŻEWSKA, GUADALUPE ROMERO SÁNCHEZ, La imagen de Nuestra Señora del Rosario en Urubamba (Perú). Historia y culto; VICTORIA JIMENEZ, Soporte tela, pigmentos y moldura como manifestaciones de identidad cultural. Un estudio desde el cuadro San Francisco niño reparte el pan a los pobres (Cusco - Chile, ca. 1684); EMMA PATRICIA VICTORIA, Distinción, elegancia y luto en la moda virreinal: el uso de la indumentaria negra; MARÍA ELEONORA HEBISZ, Retablos escogidos de Teodor Ramírez Peña: comentario de hechos históricos. Reflexiones; EDYTA ANDZEL O'SHANAHAN, La risa de Eva: mito, historia y la subjetividad femenina en la novela "El libro de Eva" de Carmen Boullosa.

Instituto Polaco de Investigación del Arte Mundial & Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2022
ISSN 2299-260X

THE ARTISTIC TRADITIONS OF NON-EUROPEAN CULTURES

Vol. 9/10: The Homelessness of The Artists, ed. MAGDALENA DURDA-DMITRUK

Contents: MAGDALENA DURDA-DMITRUK, Introduction; YUKO NAKAMA, Miyanaga Aiko and the Flow of Water: From her Artworks of 'Homelessness'; AKIKO KASUYA, The Eternal Traveler

Tomohiro Higashikage; ANNA KATARZYNA MALESZKO, Darkness and Radiance, or on the benefits of suffering in an Artist's Solitary Wandering; MAGDALENA FURMANIK-KOWALSKA, Living out of a Suitcase. The Symbols of Travel in Far East Asian Art; AGNIESZKA ROŻNOWSKA-JASIEWICZ, Modern-day Nomads; DOROTA SEWERYN-PUCHALSKA, Koji Kamoji. From Homelessness to Settling into Oneself; MAGDALENA DURDA-DMITRUK, Takesade Matsutani - In Search of Own Identity; RADOSŁAW PREDYGIER, Alienation and exile of Contemporary artist. My paths.

Polish Institute of World Art Studies & Tako Publishing House, Warszawa – Toruń 2021/2022

ISSN 2450-5692

KORPUS DZIEŁ MALARSKICH HENRYKA SIEMIRADZKIEGO

TOM 4: WARSZTAT MALARSKI HENRYKA SIEMIRADZKIEGO

Polski Instytut Studiów nad Sztuką Świata
Muzeum Narodowe w Krakowie • Muzeum Narodowe w Warszawie

KORPUS DZIEŁ MALARSKICH HENRYKA SIEMIRADZKIEGO

Pod redakcją JERZEGO MALINOWSKIEGO

Tom 4

Pod redakcją DOMINIKI SARKOWICZ; redaktor GRAŻYNA RAJ

Spis treści:

JERZY MALINOWSKI, Przedmowa

DOMINIKA SARKOWICZ, Wstęp

Część pierwsza: Warsztat malarski, opr. DOMINIKA SARKOWICZ, MARZENA SIEKLUCKA, KSENIA ZDZIESZYŃSKA-DEMOLIN

Część druga: Katalog analizowanych dzieł. Głosy technologiczne, DOMINIKA SARKOWICZ, MARZENA SIEKLUCKA, KSENIA ZDZIESZYŃSKA-DEMOLIN, DOROTA PLIŚ, MAGDALENA BORKOWSKA

Polski Instytut Studiów nad Sztuką Świata, Muzeum Narodowe w Krakowie & Wydawnictwo Tako,
Warszawa-Kraków-Toruń 2022 ISSN 2719-7212 ISBN 978-83-66758-02-5 (s. 830)

Projekt finansowany w ramach programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod nazwą „Narodowy Program Rozwoju Humanistyki” w latach 2015-2020 (moduł „Tradycja Ia”, umowa nr 0504/NPRH4/H1a/83/2015).

Redakcję i druk Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach zadania „Działania związane z opracowaniem redakcyjnym i drukiem tomu 4 «Korpusu dzieł malarskich Henryka Siemiradzkiego»”.

PAMIĘTNIK SZTUK PIĘKNYCH

FINE ARTS DIARY

**ANTYK W POLSKIEJ SZTUCE I KULTURZE ARTYSTYCZNEJ
XX I POCZĄTKU XXI WIEKU**
**ANTIQUITY IN POLISH ART AND ARTISTIC CULTURE
IN THE 20TH AND THE BEGINNING OF THE 21ST CENTURIES**

Nowa seria/New series

Nr/No. **17** 2022

POLSKI INSTYTUT STUDIÓW NAD SZTUKĄ ŚWIATA
POLISH INSTITUTE OF WORLD ART STUDIES

WYDAWNICTWO TAKO
TAKO PUBLISHING HOUSE

PAMIĘTNIK SZTUK PIĘKNYCH / FINE ARTS DIARY

NR 17: ANTYK W POLSKIEJ SZTUCE I KULTURZE ARTYSTYCZNEJ XX I POCZĄTKU XXI
WIEKU, POD RED. JERZEGO MALINOWSKIEGO I GRAŻYNY RAJ

Spis treści: JERZY MALINOWSKI, Antyk w polskiej sztuce i kulturze artystycznej w XX i na początku XXI wieku / Antiquity in Polish art and artistic culture in 20th and the beginning of the 21st century; KRZYSZTOF STEFAŃSKI, Motywy antyczne w architekturze polskiej początku XX wieku / Classicising motifs in Polish architecture at the beginning of the 20th century: currents and variants; FILIP CHMIELEWSKI, Motywy antyczne niedostrzegane... „Antykizujące” godła międzywojennych krakowskich kamienic a „klasyczne” motywy w polskim malarstwie i grafice lat 20. i 30. XX wieku / Unnoticed ancient motifs?: “antiquitising” emblems on interwar town houses in Kraków and “classical” motifs in Polish paintings and graphics of the 1920s and 1930s; EWA ZIEMBIŃSKA, W poszukiwaniu porządku. Idea nowego klasycyzmu a polscy rzeźbiarze w Paryżu / In pursuit of order: the idea of the new classicism of Aristide Maillol and Polish sculptors; ŁUKASZ ŻUCHOWSKI, Antyk Dunikowskiego? Problematyka wpływu tradycji antycznej w kontekście „Autoportretu. Idę ku Słońcu” (1917/1920) / The Antiquity of Dunikowski: the problem of the influence of traditional Antiquity in the context of *Self-Portrait: I Am Walking Towards the Sun* (1917/1920); MAŁGORZATA GERON, Antyk i nowy klasycyzm w twórczości Tymona Niesiołowskiego / Antique inspirations and new classicism in the works of Tymon Niesiołowski; PIOTR CHABIERA, Konkurs na pomnik Księcia Witolda w Wilnie. Niezrealizowany projekt Ludomira Sleńdzińskiego w duchu nowego klasycyzmu / The competition for a monument to Prince Witold / Vytautas in Wilno / Vilnius: Ludomir Sleńdzinski's unrealized project in the spirit of new classicism; KATARZYNA BOGACKA, Włoskie pierścienie biskupie z XX i XXI wieku w kulturze artystycznej Polski / Nineteenth- and twentieth-century Italian bishops' rings in the artistic culture of Poland; ELEONORA JEDLIŃSKA, „Odys jestem, wracam spod Troi ...” - Tadeusz Kantor i jego recepcja „Odyssey” / “Odysseus I am, returning from Troy...” : Tadeusz Kantor and his perception of the ‘Odyssey’; JERZY UŚCINOWICZ, Pomiedzy Grecją a Rzymem - idee antyczne współcześnie transponowane. Nowe teatry w Gardzienicach / From Greece to Rome: ideas of Antiquity in a new version of an ancient tradition: the “Gardzienice” Theatre; PRZEMYSŁAW KANIECKI, Tron Hadesa we „Wniebowstąpieniu” Tadeusza Konwickiego / Hades' throne in the novel “Wniebowstąpienie” (Ascension) by Tadeusz Konwicki; GRZEGORZ FIRST, Antyk w polskim filmie fabularnym. Od literatury i archeologii do obrazu / Antiquity in Polish films: between literature, archaeology and art; PAULINA ADAMCZYK, Terytoria antyku. Paradoxs powozu Platona? / Ancient territories: the paradox of Plato's chariot? ; AGNIESZKA JANKOWSKA-MARZEC, Wobec antyku: malarstwo Kingi Nowak / With the art of Antiquity in mind: the paintings of Kinga Nowak; JAN W. SIENKIEWICZ, Antyk i pop-art. Twórczość rzeźbiarska Michała Jackowskiego / Antiquity and Pop Art: the sculptural work of Michał Jackowski; AGNIESZKA GRALIŃSKA-TOBOREK, (Post)klasycyzm Igora Mitoraja / The Post-Classicism of Igor Mitoraj; DOROTA GORZELANY-NOWAK, Mitoraj: od mitu do... Oświęcimia / Mitoraj: from myth to... Oświęcim; TERESA GRZYBKOWSKA, Meduza godłem Igora Mitoraja / Medusa as the emblem of Igor Mitoraj.

Johann Heinrich Müntz

*Podróże malownicze
przez Polskę
1780–1784*

Picturesque travels through Poland 1780–1784
Живописные путешествия по Польше 1780–1784

opracowanie | editing | обработка

Elżbieta Budzińska

Johann Heinrich Müntz, *Podróże malownicze przez Polskę 1780-1784* / *Picturesque travels through Poland 1780-1784* / *Живописные путешествия по Польше 1780-1784*, opracowanie ELŻBIETA BUDZIŃSKA, redakcja naukowa JERZY MALINOWSKI

Spis treści: Od wydawcy / From the Publisher / От издателя (Dorota Janiszewska-Jakubiak)

JERZY MALINOWSKI, Widoki architektoniczne i sceny rodzajowej w środowisku artystycznym Warszawy czasów króla Stanisława Augusta Poniatowskiego. / Architectural Views and Genre Scenes in the Artistic Circles of Warsaw during the Reign of King Stanisław August / Архитектурные виды и жанровые сцены в варшавском художественном кругу времён короля Станислава Августа

ELŻBIETA BUDZIŃSKA, Wstęp, Uwagi redakcyjne, Podróże malownicze przez Polskę itd., Katalog rysunków, Bibliografia, Podziękowania / Introduction; Editorial observations; Picturesque travels through Poland etc.; Catalogue of drawings; Bibliography; Acknowledgements / Вступление; От редакции; Список сокращений; Живописные путешествия по Польше; Каталог рисунков; Библиография; Благодарность

Przekład z oryginału francuskiego na język polski: Piotr Herbich i Henryka Martyniak. Redakcja Grażyna Raj. Przekład na język angielski Krzysztof Z. Cieszkowski. Przekład na język rosyjski Natalia Mizerniuk-Rotkiewicz, Agnieszka Pospiszil. Indeksy Anna Brus i Natalia Mizerniuk-Rotkiewicz. Opracowanie graficzne i skład tomu Tomasz Klejna.

Aneksy 1-3 – Faksymile tekstów.

Seria Instytutu POLONIKA „Studia i Materiały” (redaktor Karol Guttmejer)

Narodowy Instytut Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą POLONIKA & Polski Instytut Studiów nad Sztuką Świata, Warszawa 2022 (ss. 838)

ISBN 978-83-661172-58-6 ISBN 978-83-66758-14-8

Każdą iskrą rozpaleni... Żydowscy artyści w kręgu Nowej Sztuki. Idee – postawy – relacje, red.
naukowa IRMINA GADOWSKA, KRYSZYNA RADZISZEWSKA, AGNIESZKA ŚWIĘTOSŁAWSKA

Spis treści: MAŁGORZATA GERON, JERZY MALINOWSKI, Badania nad ekspresjonizmem polskim: Formiści – Bunt – Jung Idysz. Historia – perspektywy – najnowsze publikacje / On research on the genesis of expressionism in Poland: Formiści – Bunt – Yung Yidish. History – perspectives – the latest publications; TAMARA SZTYMA, „Nowa sztuka żydowska” jako wyraz nowych postaw ideologicznych i przemian tożsamości polskich Żydów w pierwszych dekadach XX wieku / „New Jewish Art” as an expression of new ideological attitudes and changes in the identity of Polish Jews in the first decades of the 20th century; TERESA ŚMIECHOWSKA, Obrazy z Jidyszlandu. Fotografia jako medium tworzenia mitu narodu / Pictures from Yiddishland. Photography as a medium for creating a nation's myth; AGNIESZKA SALAMON-RADECKA, Okoliczności pobytu Giny i Marka Szwarca w Wielkopolsce w latach 1919-1920 w świetle zachowanej dokumentacji źródłowej – ludzie, miejsca, wydarzenia / The circumstances of Gina and Marek Swarc's stay in Wielkopolska in 1919-1920 in extant documents – people, places, events; LIDIA GŁUCHOWSKA, Bunt and Yung Yidish. Between Poznań, Łódź and Berlin. Contacts, conceptions, artistic events; DARIUSZ DEKERT, Między Jidyszlandem a Palestyną. Twórczość jidyszowa i hebrajska Icchaka Kacnelsona / Between Yiddishland and Palestine. Yiddish and Hebrew works by Icchak Kacnelson; RENATA PIĄTKOWSKA, Sztuka narodowa czy sztuka narodu? Wystawa artystów z kręgu awangardy w Żydowskim Towarzystwie Krzewienia Sztuk Pięknych w Warszawie / National art or the art. of the nation? Exhibitions of avant-garde artists at the Jewish Society for the Encouragement of Fine Arts; IRMINA GADOWSKA, AGNIESZKA ŚWIĘTOSŁAWSKA, At the start of the rebirth of art in Łódź? The START artists' oeuvre in relation to modern art; WILLIAM GILCHER, Izrael Lejzerowicz, artist and poet; JOANNA PODOLSKA, W Araracie i Idisze Bande. Przyczynek do biografii Dawida Bajgelmana / In Ararat and the Idishe Bande. Contribution to the biography of David Bajgelman; KRZYSZTOF STEFAŃSKI, The contribution of Jewish architects to the development of modernist housing in 1930s Łódź; KAROL JÓŹWIAK, Stefan Themerson – artysta z Polski czyli znikąd / Stefan Themerson – an artists from Poland, that is out of Nowhere; ADAM SITAREK, Żydowscy artyści i Zagłada. Getto w twórczości Izraela Lejzerowicza i Sary Majerowicz / Jewish artists and the Holocaust. The ghetto in the works of Izrael Lejzerowicz and Sara Majerowicz; ELEONORA JEDLIŃSKA, Grupa Jung Idysz i tradycja ekspresjonizmu – malarstwo szkoły bostońskiej / Jung Idysz Group and expressionist tradition – American figurative art painting in the 20th century.

Ekspresje wolności. Bunt i Jung Idysz – wystawa, której nie było. Muzeum Miasta Łodzi, 12.06 – 29.09.2019; Katalog obiektów prezentowanych na wystawie, oprac. Irmina Gadowska, Teresa Śmiechowska, Agnieszka Świętosławska.

Uniwersytet Łódzki – Instytut Filologii Germańskiej, Zakład Niemcoznawstwa & Instytut Historii Sztuki, Muzeum Miasta Łodzi, Polski Instytut Studiów nad Sztuką Świata

Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego 2022; ISBN 978-83-8220-835-1; e-ISBN 978-83-8220-836-8 (320 ss.) Seria: Judaica Łódzkie

SERIES BYZANTINA

Studies on Byzantine and Post-Byzantine Art

VOLUME XX

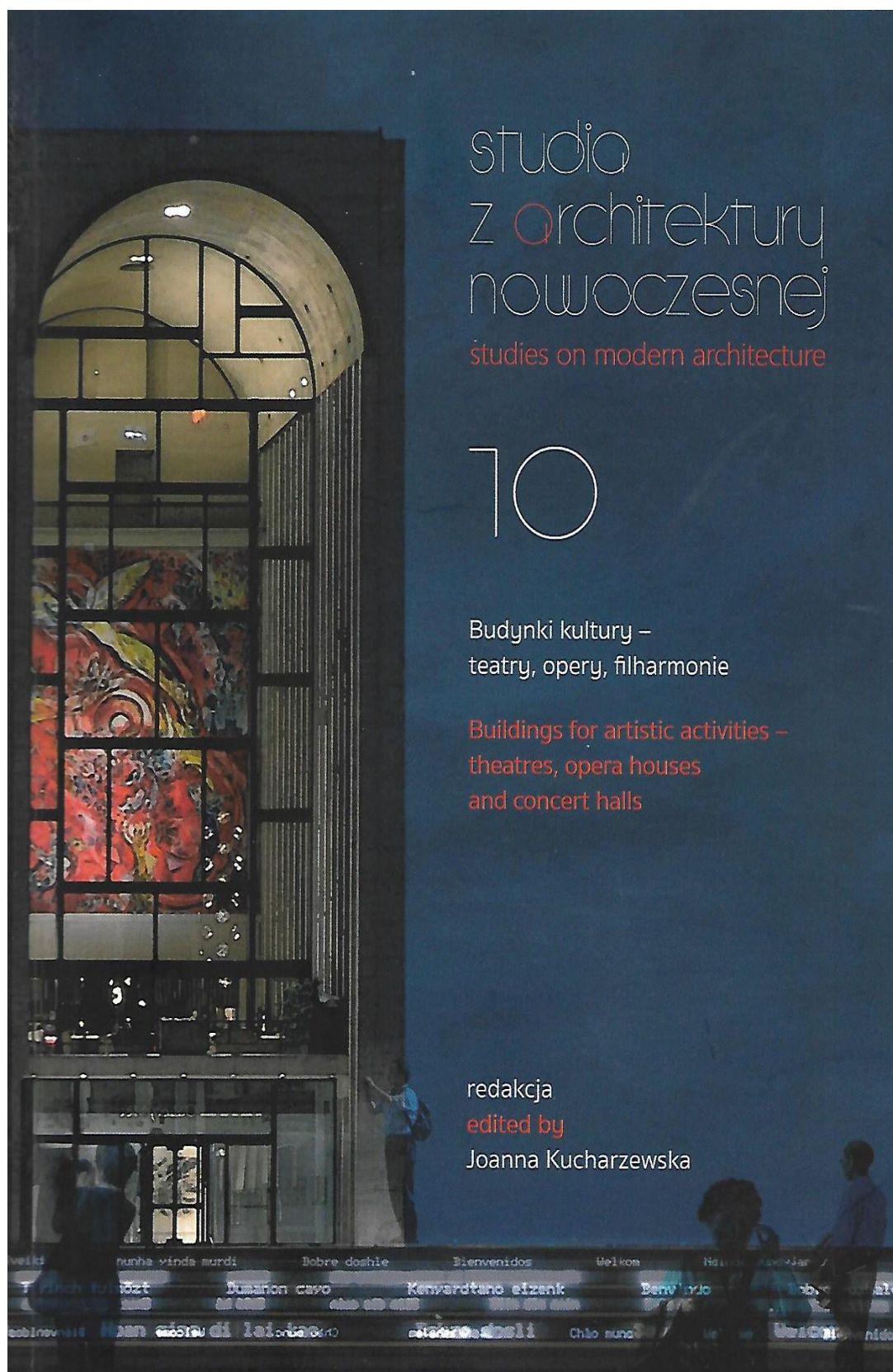
Ostrava – Warsaw 2022

SERIES BYZANTINA. STUDIES ON BYZANTINE AND POST-BYZANTINE ART

Vol. XX: WALDEMAR DELUGA (ed.)

Contents: WALDEMAR DELUGA, Introduction; TIMUR BOBROVSKY, Sophia of Kyiv National Reserve, History of the Sacristy of St. Sophia Cathedral in Kyiv; YURII KORENIUK, St. Michael's Golden-domed Monastery in Kyiv and the History of its Art Heritage; OKSANA LASTOVSKA, The Golden Gate in Kyiv; OLENA SERHIY, The High Altar in the Cathedral of the Dormition, Kyiv-Pechersk Lavra; CLAIRE BRISBY, More on the High Altar, Cathedral of the Dormition, Pechersk Lavra, Kyiv; ALINA KONDRATIUK, Church of the Savior in Berestove in Kyiv; MARIIA HELYTOVYCH, Ukrainian Iconostasis of the 16th Century. An attempt of Reconstruction; MARTA FEDAK, Creativity of the Master of the Icon "Passions of the Christ" in 1593 from Velyke.

University of Ostrava, Polish Institute of World Art Studies, Cardinal Stefan Wyszyński University, Ostrava – Warsaw 2022 ISSN 1733-5787

STUDIA Z ARCHITEKTURY NOWOCZESNEJ / STUDIES ON MODERN ARCHITECTURE

T. 10 – Budynki kultury – teatry, opery, filharmonie / Buildings for artistic activities – theatres, opera houses and concert halls, red. JOANNA KUCHARZEWSKA

Spis treści: JOANNA KUCHARZEWSKA, Budynki kultury – teatry, opery, filharmonie. Wprowadzenie / Buildings for artistic activities – theatres, opera houses and concert halls: an introduction; MARTYNA GROTH, Teatr w drodze – na lądzie i na wodzie/ Theatre on the move – on land and on water; JERZY UŚCINOWICZ, Nowe teatry „Gardzienic”. Eksperymenty tradycyjnych idei w odwiecznym pielgrzymowaniu form / The new theatres of Gardzienice: experiments with traditional ideas in the eternal pilgrimage of forms; KRZYSZTOF BIZIO, Inspiracje motywami lokalnymi w architekturze obiektów kultury początków XXI w. jako element budowy tożsamości lokalnej / The inspiration of local motifs in the architecture of buildings for artistic activities in the early 21st century as an element of the creation of local identity; LIDIA GERC, Metropolitan Opera w Nowym Jorku i jej polski projektant [Tadeusz Łęski]/ The Metropolitan Opera House in New York and its Polish designer [Tadeusz Łęski]; IRMA KOZINA, Akustyczna przestrzeń dla muzyki. Unikatowe efekty współpracy studia architektonicznego Tomasza Koniora z zespołem Nagata Acoustics / Acoustic space for music: the unique effects of the cooperation between the architectural studio of Tomasz Konior and the Nagata Acoustics team; PIOTR OBRACAJ, Relacje elementów funkcji w przestrzeni zmiennej. Sala mobilna Politechniki Bydgoskiej / The relation of functional elements in flexible spaces: the variable hall in the Bydgoszcz University of Technology.

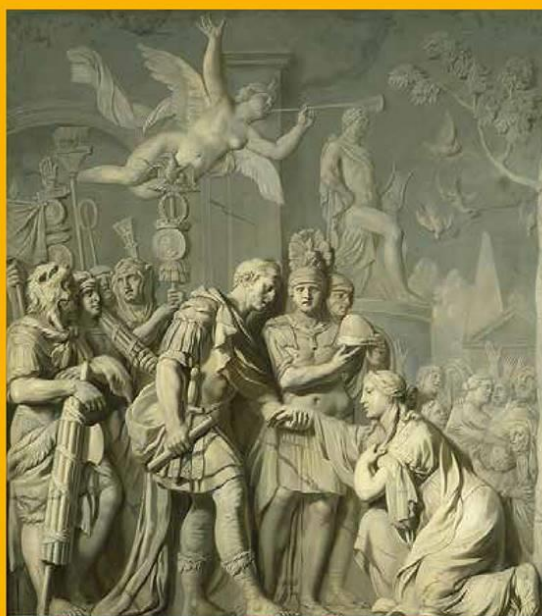
Polski Instytut Studiów nad Sztuką Świata & Wydawnictwo Tako, Warszawa-Toruń 2022, ISBN 978-83-66758-19-3 ISSN 2084-07113 (154 s.)

Sztuka Europy Wschodniej • The Art of Eastern Europe •

TOM X

**Antyk w polskiej sztuce
i kulturze artystycznej
końca XVIII
i w XIX wieku**

**Antiquity in Polish art
and artistic culture of
the end of the 18th
and the 19th centuries**

Polski Instytut Studiów nad Sztuką Świata
Polish Institute of World Art Studies

SZTUKA EUROPY WSCHODNIEJ / THE ART OF EASTERN EUROPE

T. 10: Antyk w polskiej sztuce i kulturze artystycznej końca XVIII i w XIX wieku / Antiquity in Polish art and artistic cultures of the end of the 18th and the 19th centuries, pod redakcją JERZEGO MALINOWSKIEGO i GRAŻYNY RAJ

Spis treści: JERZY MALINOWSKI, Antyk w polskiej sztuce i kulturze artystycznej końca XVIII – początku XXI wieku / Antiquity in Polish art and artistic culture from the end of the 18th to the beginning of the 21st century; MAŁGORZATA BIŁOZÓR-SALWA, Między dokumentacją a kreacją. Franciszek Smuglewicz i jego inspiracje starożytnością / Between documentation and artistic creation: Antiquity as inspiration for Franciszek Smuglewicz; ALEKSANDRA KRYPCZYK-DE BARRA, Ofiara westalki. O pewnej konwencji obrazowania kobiet w europejskim malarstwie XVIII wieku na podstawie *Portretu Heleny z Massalskich Potockiej* Franciszka Smuglewicza / The Sacrifice of a Vestal Virgin: a trend in 18th-century European female portraiture based on Franciszek Smuglewicz's *Portrait of Helena Potocka née Massalska*; EMILIAN PRAŁAT, Smuglewiczowie w Śmiełowie / The Smuglewicz family in Śmiełów; ALEKSANDRA BERNATOWICZ, Antyk – wybór elit. Malarstwo dekoracyjne epoki stanisławowskiej: Vincenzo Brenna i inni / Antiquity – the choice of elites: decorative painting in the era of King Stanislaus Augustus: Vincenzo Brenna and others; MARZENA KRÓLIKOWSKA-DZIUBECKA, Antyk w rysunkach artystów polskich na przełomie XVIII i XIX wieku / Antiquity in drawings by Polish artists at the turn of the 18th and 19th centuries; RYSZARD MAĆZYŃSKI, Podążanie do źródeł: warszawska rezydencja all'antica księcia Stanisława Poniatowskiego / A striving towards the sources: the all'antica Warsaw residence of Prince Stanisław Poniatowski; TOMASZ DZIUBECKI, Eklektyzm w architekturze: narodziny zjawiska / Eclecticism in architecture: the birth of the phenomenon; WIOLETTA BRZEZIŃSKA-MARJANOWSKA, Klasycyzm na Wołyniu jako wyraz zamiłowania do sztuki antycznej na przykładzie wybranej architektury pałacowej z początku XIX wieku / Neoclassicism in Volhynia as an expression of a passion for the art of Antiquity, on the basis of selected examples of palace architecture from early 19th century; EMILIA ZIÓŁKOWSKA-GANC, Antyczne inspiracje w architekturze Warszawy epoki historyzmu / The inspiration of Antiquity in the architecture of Warsaw during the era of historicism / PIOTR CZERKWIŃSKI, Inspiracje Egiptem w architekturze polskiej XIX i XX wieku / The inspiration of Egypt in Polish architecture of the 19th and 20th centuries; JURIJ BIRIULOW, Dwie epoki inspiracji: motywy antyczne w sztuce lwowskiej z lat 1800-1840 i 1900-1939 / Two eras of inspiration: antique motifs in the art of Lwów/Lviv art in the years 1800–1840 and 1900–1939; LIDIA GERC, Motywy antyczne w sztuce Artura Grottgera / Antique motifs in the art of Artur Grottger; IWONA DOROTA, Antyczny pejzaż Italii w epistolografii Zygmunta Krasińskiego / The antique landscape of Italy in the epistolography of Zygmunt Krasiński; AGNIESZKA BENDER, Baldassarre Odescalchi o antyku / Baldassare Odescalchi on the Antique; DOMINIK ZIARKOWSKI, Antyk i wzorce klasyczne w historiografii artystycznej Józefa Łepkowskiego / Antique and classical models in the art historiography of Józef Łepkowski; MARIOLA KAZIMIERCZAK, Arcydzieła sztuki antycznej z kolekcji Michała Tyszkiewicza / Masterpieces of ancient art from the collection of Michał Tyszkiewicz; PAULINE WALKIEWICZ, Starożytne greckie figurki z terakoty – od paryskiego rynku sztuki do polskich kolekcjonerów: źródło inspiracji? / Ancient Greek terracotta figurines – from the Parisian art market to the Polish collectors: a source of inspiration?; MICHAŁ HAAKE, Antyk i orientalizacja Żydów w *Jawnogrzesznicy* Henryka Siemiradzkiego / Antiquity and the Orientalisation of Jews in *The Woman Taken in Adultery* [The Harlot] by Henryk Siemiradzki; GRZEGORZ FIRST, Między Egiptem a Rzymem. Kleopatra i inne wątki egipskie i wschodnie w malarstwie polskim /

Between Egypt and Rome: Cleopatra and other Egyptian and Eastern themes in Polish painting; DOROTA GORZELANY-NOWAK, Style pompejańskie – dekoracje malarskie ścian w obrazach Stefana Bakałowicza / Reconstruction of the Antique: painted wall decorations in the paintings of Stefan Bakałowicz; AGATA KUBALA, JAKUB ZARZYCKI, Obrazy, wizerunki i dyskursy. Recepcja antyku w polskiej prasie ilustrowanej w latach 1859-1914 – projekt badań / Images, depictions, discourses: the reception of Antiquity in the Polish illustrated press in the years 1859–1914: a research project; EWA SKOTNICZNA, ADAM KORCZYŃSKI, Zabytki starożytnego Rzymu na fotografiach ze zbioru Karola Lanckorońskiego jako przejaw kultury artystycznej przełomu XIX i XX wieku / Monuments of Ancient Rome in photographs from the collection of Karol Lanckoroński as an expression of artistic culture at the turn of the 19th and 20th centuries.

Polski Instytut Studiów nad Sztuką Świata & Wydawnictwo Tako, Warszawa-Toruń 2022
ISSN 2353-5709 ISBN 978-83-66758-15-5

Konferencja sfinansowana w programie DOSKONAŁA NAUKA – WSPARCIE KONFERENCJI NAUKOWYCH Program Ministerstwa Edukacji i Nauki. Umowa nr DNK/SN/549725/2022
Publikacja dofinansowana w programie CZASOPISMA ze środków finansowych Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury. Umowa nr 01685/20/FPK/IK

SZTUKA I KRYTYKA

ART AND CRITICISM

POLSKI INSTYTUT STUDIÓW NAD SZTUKĄ ŚWIATA
POLISH INSTITUTE OF WORLD ART STUDIES

nr 1 (112) styczeń

2022

SZTUKA I KRYTYKA / ART AND CRITICISM. KOMUNIKAT ZARZĄDU POLSKIEGO INSTYTUTU
STUDIÓW NAD SZTUKĄ ŚWIATA

Red. Jerzy Malinowski, Grażyna Raj i Marcin Teodorczyk

Polski Instytut Studiów na Sztukę Świata, Warszawa 2022 ISSN 2544-9281

Spis zawartości rocznika:

SZTUKA I KRYTYKA 2022 NR 1 (112)

Informacje: Zebranie; **Recenzja:** NATALIA BARBARSKA, Sto lat surrealizmu w literaturze – wystawa w Paryżu; **Artykuły:** ORIANA BAŚCIK, W siłach obsesji – rozważania nad twórczością; MARIANNA LIS, Wędrowniki Panjiego; Nowe książki.

SZTUKA I KRYTYKA 2022 NR 2 (113)

Informacje: Seminarium; **Artykuły:** WERONIKA LISZEWSKA, JACEK TOMASZEWSKI, DOMINIKA SARKOWICZ, Konserwacja i ochrona dziedzictwa w działalności Polskiego Instytutu Studiów nad Sztuką Świata; KATARZYNA MALINOWSKA, *Kolory podróży*. Wokół życia i twórczości Aleksandra Szturmana (1869-1944); IZABELA SUCHOCKA, Petersburgskie studia Ludomira Sleńdzińskiego 1909-1916; Nowe książki.

SZTUKA I KRYTYKA 2022 NR 3 (114)

Informacje: Antyk w polskiej sztuce i kulturze artystycznej XIX i XX wieku. Od Franciszka Smuglewicza do Igora Mitoraja – konferencja w Warszawie; III Kongres Towarzystw Naukowych. Społeczny wymiar działalności towarzystw naukowych – w Gdańsku; ALEKSANDRA GÖRLICH, A century of connections: historical ties between the Baltic and East Asia regions – sprawozdanie z konferencji w Kownie; **Artykuły:** BEATA BIEDROŃSKA-SŁOTA, Gust artystyczny czasów króla Jana III Sobieskiego; KEVIN BARCZAK, Architektura Teatru Muzycznego w Gdyni; Nowe książki.

SZTUKA I KRYTYKA 2022, NR 4 (115)

Informacje: Zaproszenia na wystawy i konferencje; WALDEMAR DELUGA, JERZY MALINOWSKI, Badania nad sztuką ukraińską i polsko-ukraińskimi związkami artystycznymi; Z profilu Stacji Naukowej PAN w Rzymie – O działalności PISnSS; **Artykuły:** FILIP CHMIELEWSKI, Album Oeuvre de Flaxman... Rzymskie ilustracje Johna Flaxmana do „Iliady” i „Odysei” Homera, oraz „Boskiej Komedii” Dantego (1793); ich artystyczne następstwa w XIX stuleciu, w twórczości Goyi, Ingresa, Klingera, Wyspiańskiego i innych; LIDIA GERC, Vasily Kandinsky: Around the Circle. Wystawa w Muzeum Salomona R. Guggenheima w Nowym Jorku; KSENIA LEBIEDZIŃSKA, Wanda Osterwina w oczach wileńskiej krytyki teatralnej i artystycznej.

SZTUKA I KRYTYKA 2022, NR 5 (116)

Informacje: Seminaria, wystawy, konferencje: TATIANA KARPOVA, Wystawa „Henryk Siemiradzki. Za przykładem bogów” w Galerii Tretiakowskiej; JANINA WILKOSZ, „Lelewel. Rytownik polski”. Wystawa w Muzeum Narodowym w Krakowie; MARTYNA ŁUKASIEWICZ, Vilhelm Hammershøi. Światło i cisza (Wystawa w Muzeach Narodowych w Poznaniu i Krakowie); **Artykuł:** MONIKA

PAŚ, Dzieła Charles'a Capellaro w zbiorach Muzeum Narodowego w Krakowie (Portrety mieszkańców Nowej Kaledonii, 1875-1876).

SZTUKA I KRYTYKA 2022, NR 6 (117)

Konferencje i wydarzenia: 4 Konferencja międzynarodowa „Art of the Armenian Diaspora” – program konferencji PISnSŚ i Uniwersytetu w Ostrawie; RADOSŁAW PREDYGIER, Sgraffito w Setouchishi – otwarte muzeum; **Wystawy:** AGNIESZKA DZIKI, MAGDALENA FURMANIK-KOWALSKA, Wystawa „Elie Nadelman – polski prekursor art déco”; **Artykuł:** ANNA MARTYNOVA. Minimalizm a utopia rosyjskiej awangardy: Dan Flavin i jego postutopia wobec idei Władimira Tatlina; **Sprawozdanie za 2021 rok:** Badania i konferencje; Wykaz publikacji.

SZTUKA I KRYTYKA 2022, NR 7-8 (118-119)

Informacje: Pismo Ministerstwa Edukacji i Nauki o przedłużeniu na 3 lata pozycji PISnSŚ jako „innego podmiotu prowadzącego głównie działalność naukową w sposób samodzielny i ciągły”; **Wystawy:** MARIA NITKA, Wystawa „Stille Rebellen. Polnischer Symbolismus um 1900” w Kunsthalle w Monachium – szczęśliwa godzina malarstwa polskiego; ZOFIA POTAKOWSKA, AGNIESZKA KOŁODZIEJCZAK, „Penye nia pana njia” – czyli gdzie jest cel, tam znajdzie się droga [o wystawach Bindy – malarza z Tanzanii w Łodzi i Szczecinie]; **Artykuły:** VOLHA (OLGA) ANISKO, Życie kulturalne Grodna w okresie II Rzeczypospolitej; MARTYNA GROTH, Nowy świat, nowe potrzeby: Bauhaus; **Inne:** JADWIGA PSTRUSIŃSKA, Do Henryka Siemiradzkiego; Nowa publikacja.

SZTUKA I KRYTYKA 2022, NR 9 (120)

Informacje: Porozumienie o współpracy badawczo-dydaktycznej między PISnSŚ a Wydziałem Orientalistycznym Uniwersytetu Warszawskiego; Antyk w polskiej sztuce i kulturze artystycznej końca XVIII – początku XXI wieku. Od Franciszka Smuglewicza do Igora Mitoraja – program konferencji w Warszawie; JERZY MALINOWSKI, Antyk w polskiej sztuce i kulturze artystycznej końca XVIII – początku XXI wieku. Od Franciszka Smuglewicza do Igora Mitoraja – konferencja; Pamięci Joanny Woch – nekrolog; **Artykuły:** ANNA KATARZYNA MALESZKO, Miniaturowa rzeźba japońska okresu Edo i Meiji; EWA WIERUCH-JANKOWSKA, Uczucia przy stole a metalowa zastawa stołowa XIX wieku; Nowe publikacje.

SZTUKA I KRYTYKA 2022, NR 10 (121)

Informacje: Seminarium „Rzemiosło Artystyczne, Sztuka Stosowana, Design” – zaproszenie; Uroczyste spotkanie i seminarium w związku z podpisaniem porozumienia o współpracy z Wydziałem Orientalistycznym UW oraz dziesięcioleciem seminariów w PISnSŚ – zaproszenie; Spotkanie poświęcone pamięci Marii i Kazimierza Piechotków – zaproszenie; JERZY MALINOWSKI, Recenzja książki: Юрій Бірюльов / Jurij Biriułow, - Єврейська архітектурна спадщина Львова. Наукова монографія / Żydowska architektoniczna spuścizna Lwowa. Monografia naukowa; Polskie badania

nad Indonezją – konferencja naukowa – zaproszenie; RADOSŁAW PREDYGIER, O projekcie „Sgraffito w Setouchishi. Otwarte Muzeum; **Artykuły:** FILIP CHMIELEWSKI, Dwie wersje „Bakałarza” Krzysztofa Lubienieckiego. Oryginał czy kopia?; DARIA RUTKOWSKA-SIUDA, Wykorzystanie produktów żeliwnych Zakładów Górniczych „Bliżyn” w inwestycjach sakralnych na przełomie XIX i XX wieku w dobrach hr. Broel-Platera; Nowe publikacje.

SZTUKA I KRYTYKA 2022, NR 11-12 (122-123)

Od redakcji

Nowe badania, publikacje i promocje:

- Korpus Dzieł Malarskich Henryka Siemiradzkiego

t. 4, Warsztat Malarski Henryka Siemiradzkiego, red. naukową Dominiki Sarkowicz i red. Grażyny Raj: DOMINIKA SARKOWICZ, O badaniach nad warsztatem malarskim Henryka Siemiradzkiego

- **Johann Heinrich Müntz, Podróże malownicze przez Polskę 1780-1784** w opr. Elżbiety Budzińskiej, pod red. Grażyny Raj:

ELŻBIETA BUDZIŃSKA, Podróże malownicze po Polsce

- **Maria i Kazimierz Piechotkowie, Oppidum Judaeorum. Żydzi w przestrzeni miejskiej dawnej Rzeczypospolitej/ Oppidum Judaeorum, Jews in the urban space of the former Polish-Lithuanian Commonwealth, red. Agata Kunicka-Goldfinger, Tomasz Kunicki-Goldfinger – promocja:**

JERZY MALINOWSKI, Wspomnienie o Marii i Kazimierzu Piechotkach; JEREMI KRÓLIKOWSKI, Pomiędzy rysunkami a tekstem. Kilka uwag na marginesie prac związanych z badaniami nad architekturą i osadnictwem żydowskim na ziemiach Rzeczypospolitej Obojga Narodów, prowadzonych przez Marię i Kazimierza Piechotków; EDYTA BARUCKA, Kilka słów o przekładach książek Państwa Marii i Kazimierza Piechotków na język angielski; ELEONORA BERGMAN, Na marginesie „trzeciej i ostatniej” książki Marii i Kazimierza Piechotków; KRZYSZTOF Z. CIESZKOWSKI, Rzecz o wskrzeszeniu zgubionej przeszłości

- Żydowska awangarda

Każdą iskrą rozpaleni... żydowscy artyści w kręgu nowej sztuki. Idee – postawy – relacje, red. naukowa Irmina Gadowska, Krystyna Radziszewska, Agnieszka Świętosławska

Konferencje, spotkania:

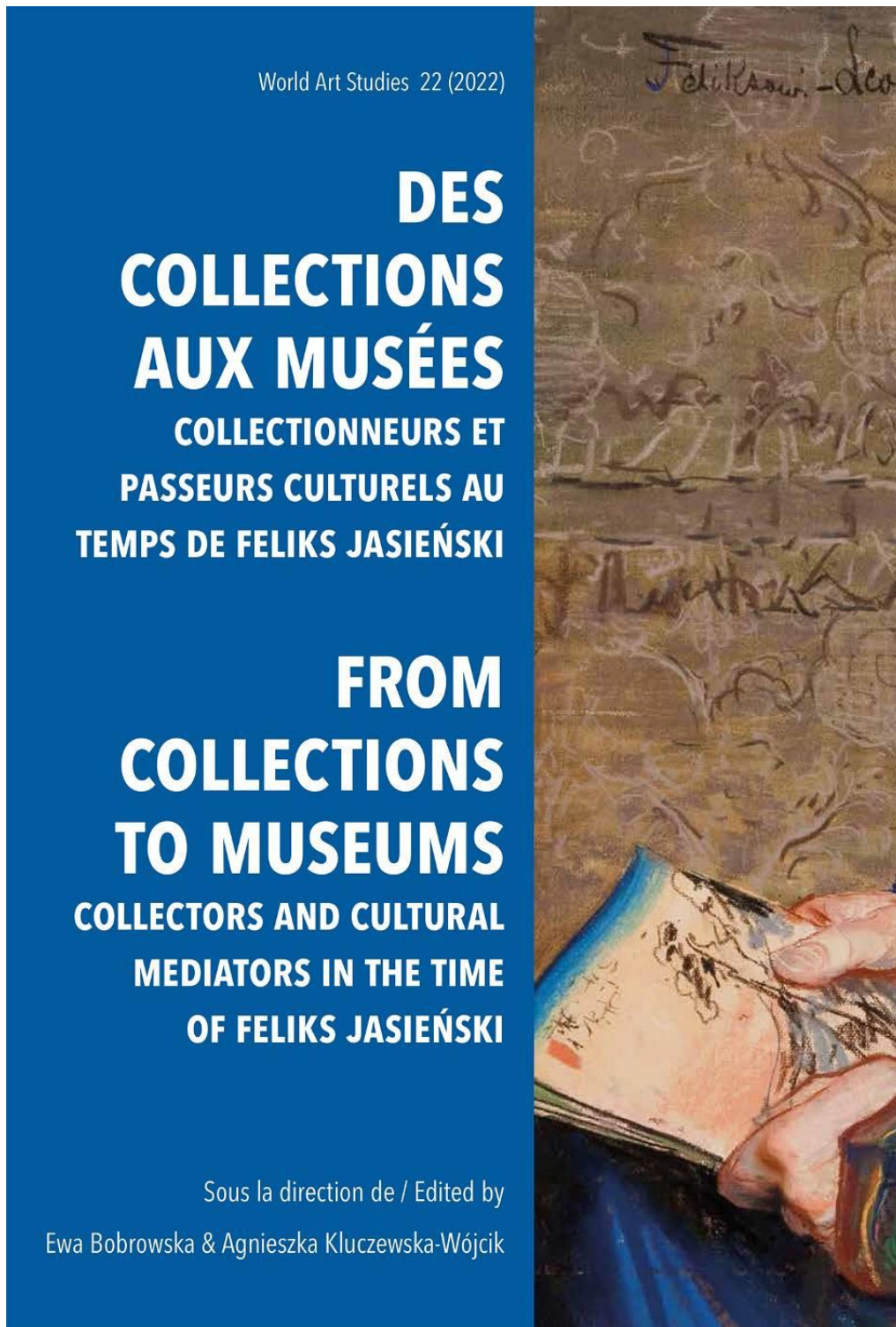
- **Spotkanie i seminarium w związku z podpisaniem porozumienia o współpracy z Wydziałem Orientalistycznym Uniwersytetu Warszawskiego:**

JERZY MALINOWSKI, Azja i Afryka w badaniach polskich historyków sztuki; BOGNA ŁAKOMSKA, Zderzenia międzykulturowe w twórczości współczesnych artystów chińskich; JACEK TOMASZEWSKI, Obraz „Ukrzyżowanie” w kościele w Agwäzie (Təgray, Etiopia): badania technologiczne i analiza ikonograficzna; AGNIESZKA KLUCZEWSKA-WÓJCİK, Relacje i transfery kulturowe polsko-japońskie w programach badawczych i publikacjach Polskiego Instytutu Studiów nad Sztuką Świata

- **Art of communication and communication through art in Asia and Africa** – konferencja Wydziału Orientalistycznego UW i PISnSŚ:

JERZY MALINOWSKI, Powitanie; HANNA RUBINKOWSKA-ANIOŁ, Konferencja „Art of communication and communication through art in Asia and Africa”

Informacje: Porozumienie o współpracy PISnSS z Instytutem Historii Sztuki Uniwersytetu Wrocławskiego, głównie w zakresie sztuki nowoczesnej i współczesnej; **Seminaria i wykłady:** **Lubow Żwanko**, Polscy architekci w Charkowie w XIX i na początku XX wieku (15.12.); **Magdalena Ginter-Frołow**, Wizerunek kobiety w malarstwie perskim – wykład i promocja książki Perskie malarstwo miniaturowe w rękopisach z polskich zbiorów (w serii „Studia i Monografie”) (17.12.); **Publikacje członków Instytutu:** Wydział Sztuk Pięknych na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie (1919-1939/45). Dydaktyka, twórczość i tradycja artystyczna / The Faculty of Fine Arts of the Stefan Batory University in Wilno (1919 – 1939/45). Education, creativity and artistic tradition, pod. red. Małgorzaty Geron; przekład Krzysztof Z. Cieszkowski, Wydawnictwo Naukowe UMK, Toruń 2022.

WORLD ART STUDIES. CONFERENCES AND STUDIES OF THE POLISH INSTITUTE OF WORLD ART STUDIES

Vol. 22: Des collections aux musées. Collectionneurs et passeurs culturels au temps de Feliks Jasiński (1861-1929) / From Collections to Museums: Collectors and Cultural Mediators in the Time of Feliks Jasiński (1861-1929). Sous la direction de / Edited by AGNIESZKA KLUCZEWSKA-WÓJCIK & EWA BOBROWSKA

Table des matières / Table of Contents: JERZY MALINOWSKI, Avant-propos / Foreword; **I. Relations – connexions – réseaux / Relationships – Connections – Networks:** ARNAUD BERTINET, Krzysztof Pomian, *Le musée, une histoire mondiale*; JULIE VERLAINE, Les sociétés d'amis des musées autour de 1900, de Paris à Cracovie en passant par Berlin. La naissance transnationale d'un mécénat collectif; LÉA SAINT-RAYMOND, The Sociology of Self-Declared Collectors at the Turn of the 19th and 20th Centuries; J. PEDRO LORENTE, House Museums Boosting Cultural Districts in the Belle Époque: the Calle Fortuny Neighbourhood in Madrid and its European Precedents; TOMASZ F. DE ROSSET, Le musée polonais à l'époque de Feliks Jasioński ; **II. Muséalisations des collections privées / Musealisations of Private Collections:** AGNIESZKA KLUCZEWSKA-WÓJCIK, Feliks « Manggha » Jasioński, collectionneur et donateur du Musée national de Cracovie; HANNA RUDYK, Bohdan and Varvara Khanenko and Their "Encyclopedic" Art Collection. Unfolding a Vision of Public Museum in Ukraine on the Turn of 19th–20th Centuries; LUCIE CHOPARD, Du domestique au museal: la collection Grandidier à l'entresol de la Grande Galerie du Musée du Louvre (1895–1915); VITA SUSAK, From Private Collections to the National Institutions: Examples from Lviv; MILENA WOŹNIAK-KOCH, Between Private and Public: Jewish-Polish Art Collecting in Warsaw and its Impact on Museums (1880–1939); **III. Les nouvelles pratiques du collectionnisme / The New Practices of Collecting:** KAMILA KŁUDKIEWICZ, Izabella Czartoryska-Działyńska and the Question of Female Art Collecting at the Turn of the 19th and 20th Centuries; PAULINE PREVOST-MARCILHACY, Léon Gauchez (1825–1907) promoteur de l'art moderne : itinéraire d'un marchand de la collection aux musées ; TOMÁŠ WINTER, African Artefacts and Czech Folk Culture in Prague around 1890; GYÖRGYI FAJCSÁK, The Birth of the Asian Art Museum of Hungary; MARKÉTA HÁNOVÁ, Discovering Japanese Art: Collectors at the Heart of Europe.

Polish Institute of World Art Studies & Académie Polonaise des Sciences Centre Scientifique à Paris & Tako Publishing House
Warsaw–Paris–Toruń 2022 ISSN 2543-4624 ISBN 978-83-66758-16-2

Konferencja sfinansowana w programie DOSKONAŁA NAUKA – WSPARCIE KONFERENCJI NAUKOWYCH Programu Ministerstwa Edukacji i Nauki. Umowa nr DNK/SN/515564/2021

Publikacja dofinansowana w programie CZASOPISMA ze środków finansowych Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury. Umowa nr 01687/20/FPK/IK

SERIA BYZANTINA. UKRAINICA

Series Byzantina. Ukrainica to założony 4 marca 2022 roku dział czasopisma „Series Byzantina”, w którym publikowane są krótkie teksty z ilustracjami i bibliografią, aby świat poznał ukraińską kulturę. Redakcja zaprasza wszystkich chętnych do pisania artykułów i tłumaczeń z języka ukraińskiego lub innych języków słowiańskich.

<http://seriesbyzantina.eu/ukrainica/>

Redakcja: Caroline Boddy, Claire Brisby, Angelika Brzostowska-Pociecha, Bartek Gutowski, Kateryna Horiunova, Alina Kondratiuk, Piotr Kopszak, Sergey Kravtsov, Svitlana Olianina, Tania Tribe, Zeram Zeytullayeva, Iwona Zych

Wydawane przez PISnSŚ, Katedrę dějin uměni a kulturniho dědictvi Uniwersytetu w Ostrawie i Instytut Historii Sztuki Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego.

Strona powstaje we współpracy z:

<https://research.kent.ac.uk/emcentraleu/early-modern-history-of-ukraine/>

Teksty w językach angielskim, polskim lub ukraińskim zamieszczone na stronie w 2022 roku:

1. **Alina Kondratiuk**, Cerkiew Zbawiciela w Berestowie w Kijowie, pomnik wpisany na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO
2. **Sergey Kravtsov**, Synagoga Chóralna w Charkowie
3. **Alina Kondratiuk**, Sobór Zaśnięcia, Ławra Kijowsko-Pieczerska: narodowe sanktuarium odrodzone na niepodległej Ukrainie
4. **Agnieszka Gronek**, Sobór Przemienienia Pańskiego w Czernihowie
5. **Claire Brisby**, Św. Katarzyna we Lwowie, 1698: transnarodowe tłumaczenie obrazu z Krety i Synaju
6. **Siergiej Krawcow**, Synagoga Brodska w Odessie
7. **Irina Marholina**, Kroniki kościoła św. Cyryla w Kijowie
8. **Iryna Schultz**, Ikona "Narodzenia z drzewem genealogicznym Jezusa Chrystusa"
9. **Serhii Taranenko**, Mury obronne Monasteru Peczerskiego z 12 wieku
10. **Timur Bobrowski**, Historia zakrystii soboru św. Zofii w Kijowie
11. **Ołena Serhij**, Krzyż hieromnicha Ławry Kijowsko-Pieczerskiej Atanazego

12. **Ołena Serhij**, Wysoki ołtarz w soborze Zaśnięcia Pańskiego, Ławra Kijowsko-Pieczerska
13. **Oksana Lastovska**, Złota Brama w Kijowie
14. **Elena Lopukhina**, Ikona św. Antoniego i Teodozjusza z Peczerska
15. **Agnieszka Gronek**, Katedra św. Borysa i Hliba w Czernihowie
16. **Nadiya Nikitenko**, Sobór św. Zofii z początku 11 wieku w Kijowie
17. **Wasilij Uljanowski**, Sobór Włodzimierza w Kijowie. Część 1
18. **Svitlana Olianina**, Barokowy ikonostas soboru św. Mikołaja w Kijowie
19. **Claire Brisby**, Więcej o ołtarzu głównym, Sobór Zaśnięcia Pańskiego, Ławra Peczerska, Kijów
20. **Tamara Rasnaya**, Odsłonięcie zapomnianego obrazu katedry św. Zofii w Kijowie
21. **Iryna Szultz**, Wybitny zabytek ukraińskiego drukarstwa książkowego w czasach hetmana Iwana Mazepy – Ewangelia Ławry z 1707 roku
22. **Alina Kondratiuk**, Cerkiew Bramy Świętej Trójcy (XII-XVIII wiek): Sanktuarium nad Świętą Bramą Monasteru Kijowsko-Pieczerskiego
23. **Fedir Androschuk**, "Skarb Waregów" z Ławry
24. **Alina Varyvoda**, Zbrodniarz z soboru Wniebowzięcia NMP w Ławrze Kijowsko-Pieczerskiej
25. **Agnieszka Gronek**, Katedra Zaśnięcia Matki Bożej w klasztorze Jeleckim w Czernihowie
26. **Ołena Serhij**, Rzeźbiony drewniany krzyż z wizerunkiem św. Eustratiusza z Peczerska
27. **Wasilij Uljanowski**, Sobór św. Włodzimierza w Kijowie. Część 2.
28. **Juliia Mysko**, Kolczyki i bransoletki jako atrybuty kobiecego piękna
29. **Irina Marholina**, Malowidła ścienne kościoła św. Cyryla w Kijowie
30. **Tatiana Mykołajko**, Katedra Trójcy Świętej w Czernihowie
31. **Olga Travkina**, Sobór Zaśnięcia Najświętszej Bogurodzicy (klasztor św. Eliasza) w Czernihowie
32. **Mariia Helytovych**, Ukraiński ikonostas XVI wieku. Próba rekonstrukcji
33. **Włodzimierz Nazar**, Mało znany haft z miejsca pochówku Elizeusza Pletenieckiego, archimandryty Ławry Kijowsko-Pieczerskiej (†1624)
34. **Julia Mysko**, Płytki z anielskimi twarzami
35. **Ludmyła Nyzhnyk**, Cerkiew św. Paraskeva Piatnitsa z 12-13 wieków w Czernihowie
36. **Roksolana Kosiw**, "Drzewo Jessego" w ukraińskiej ikonografii 17–18 wieku
37. **Juliia Mysko**, Fajans i wyroby porcelanowe (18 – 19 w.) z wykopalisk archeologicznych w Ławrze Peczerskiej
38. **Ołena Serhij**, **Alina Waryvoda**, Obraz soboru Zaśnięcia Ławry Kijowsko-Pieczerskiej w dawnej sztuce
39. **Jurij Koreniuk**, Monaster św. Michała o złotych kopułach w Kijowie i historia jego dziedzictwa artystycznego

Radosław Predygier

Sprawozdanie z działalności Polskiej Misji Artystyczno-Naukowej w Japonii za 2022

Rok 2022 to rok jubileuszu działalności Polskiej Misji Artystyczno-Naukowej w Japonii, która już od dziesięciu lat realizuje projekty artystyczne, kulturalne i naukowe, przybliżając japońskiej publiczności bogactwo kultury i sztuki polskiej, a publiczności polskiej kulturę Japonii.

Ukoronowaniem tych działań w 2022 roku była realizacja projektu „Sgraffito w Setouchishi – Otwarte Muzeum” we współpracy z Miastem Setouchishi, Liceum Prefekturalnym w Oku oraz Fundacją Fukutake, w ramach budżetu obywatelskiego, którego celem jest podniesienie potencjału kulturalnego i atrakcyjności Liceum.

W ramach tego całorocznego projektu uczniowie liceum wykonali na murach szkoły dwie realizacje ścienne o powierzchni 20 m², w technice sgraffito, która stosowana od wieków w Polsce, jest właściwie jeszcze nieznaną w Japonii. W serii warsztatów przygotowawczych (kwiecień – lipiec), uczniowie poznali zarys historii tej techniki wapiennej wraz z jej przykładami w Polsce (pałac w Krasiczynie, Stare Miasto w Warszawie), wykonali niewielkie prace sgraffito w glinie oraz przeszli przez etap pracy koncepcyjnej, projektowania planowanych murali i prac wstępnych (przygotowanie muru i materiałów – wapna i piasku).

W sierpniu zostały wykonane dwie prace sgraffito cyklu „Cztery Pory Roku” – „Wiosna” i „Lato”, a dwie kolejne „Jesień” i „Zimę” planujemy wykonać w bieżącym, 2023 roku. W projekcie zrealizowanych murali, wykorzystano motyw z malarstwa Takehisy Yumeji (1884-1934), wielkiego romantyka epoki Taisho, który urodził się właśnie w miejscowości Oku.

We wrześniu wielkoformatowe zdjęcia prac zostały pokazane na wystawie „Spiral” w Muzeum Miejskim w Ushimado, a 5 października odbyło się uroczyste otwarcie. Na uroczystości obecny był prezydent miasta Setouchishi Pan Akinari Takehisa, reprezentująca Fundację Fukutake Pani Wada Hiroko, dyrektor szkoły Pan Hagihara Yasumasa, młodzież szkolna, organizatorzy, zaproszeni goście oraz przedstawiciele mediów.

Projekt był szeroko komentowany w prasie: „Sanyo Shimbun” 11.05, 7.09, „Yomiuri Shimbun” 28.05, 26.10, w telewizji: RSK 5.08, 24.08, RSN 5.08, NHK 5.08, 6.10.

W roku 2023 planowana jest realizacja murali „Jesień” i „Zima” zamykających ten dwuletni projekt.

„Sgraffito w Setouchishi – Otwarte Muzeum” 2022

Organizator: Polska Misja Artystyczno-Naukowa w Japonii, Setouchishi

Sponsor: Miasto Setouchishi, Fundacja Fukutake

Gospodarz: Liceum Prefekturalne w Oku

Współpraca partnerska: Ashidachi Sekkai Kogyou, UG Giken, Nihon IT Business College

Realizacja: Radosław Predygier

Zespół: Miki Hironori, Ohta Yoshiharu, Korenaga Kazuhiro, Fujiwara Yasuyuki

Karolina Wolska-Pabian

**Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie u progu II RP.
Program nauczania, działalność artystyczna i jej rola w kreowaniu
sztuki w Polsce**

Obraz życia artystycznego Warszawy w dwudziestoleciu międzywojennym nie może być pełny bez wzmianki o szkole artystycznej i jej roli w wychowywaniu i kreowaniu artystów działających w stolicy. Szczególnie istotnej w odrodzonym po ponad stu dwudziestu latach zaborów kraju, który potrzebował nowoczesnej, reprezentacyjnej stolicy. Działalność Szkoły Sztuk Pięknych była szeroko już omawiana w wielu publikacjach i przy licznych sesjach naukowych i wystawach¹. Celem niniejszego tekstu jest zebranie, przypomnienie i podkreślenie znaczenia Szkoły. Jej oddziaływanie stanie się szczególnie widoczne w obliczu wybuchu II wojny światowej i sytuacji środowiska artystycznego po 1945 roku. Powojenna rzeczywistość ograniczyła i poddała kontroli każdą właściwie twórczość, stawiając w szczególnie trudnym położeniu artystów nowatorskich, wymykających się spoza ram stylów i niepoddających się narzuconej idei.

Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie. Droga do powstania szkoły artystycznej w Warszawie – rys historyczny

Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie ma dziś swą główną siedzibę przy reprezentacyjnym Krakowskim Przedmieściu, nadal korzysta także z ufundowanego przez Eugenię Kierbedziową gmachu na Wybrzeżu Kościuszkowskim. Zajmuje znaczącą pozycję wśród polskich szkół artystycznych, jednak odgrywa dziś zupełnie inną rolę. Nie bez znaczenia są zachodzące na przestrzeni ostatnich dekad zmiany w procesie projektowania wnętrza i masowej produkcji przedmiotów użytkowych. Zarówno akademie,

¹ A. Demska, A. Fraćkowiak, *Sztuka stosowana w Szkole Sztuk Pięknych w Warszawie 1904-1939*, [w:] *W kręgu sztuki przedmiotu*, pod red. M. Dłutek, IS PAN, Warszawa 2011, s. 291-303.

jak i politechniki w wielu miastach stworzyły w ostatnich latach możliwość studiowania kierunków związanych bezpośrednio z projektowaniem wnętrz i przedmiotów codziennego użytku, takie jak np. architektura wnętrz, czy wzornictwo przemysłowe. Przeniesienie procesu projektowego na ekran komputera również wymaga od młodych adeptów zupełnie innych możliwości. Wobec powyższego artyści wybierają kierunki bardziej artystyczne, bliższe tak zwanej niegdyś sztuce czystej, lub bardziej użytkowej, a obie drogi rzadko się przecinają.

Statut współczesnej ASP odwołuje się do tradycji z pierwszych lat XX wieku tymi słowami:

Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie, zwana dalej Uczelnią lub ASP, jest publiczną akademicką szkołą wyższą nawiązującą do tradycji warszawskiego szkolnictwa artystycznego sięgającej czasów stanisławowskich, kontynuatorką Warszawskiej Szkoły Sztuk Pięknych założonej w 1904 r. oraz Miejskiej Szkoły Sztuk Zdobniczych i Malarstwa. Jest nowoczesną uczelnią kształcąca przyszłe elity artystyczne kraju².

Pierwsze próby stworzenia szkolnictwa artystycznego w Warszawie podjęto już na początku XIX wieku. W roku 1816 przy Uniwersytecie Warszawskim powstał Oddział Sztuk Pięknych, jednak już w 1831 roku został zlikwidowany w ramach represji po powstaniu listopadowym. Już rok później powołano Szkołę Sztuk Pięknych przyłączoną do Gimnazjum Realnego³⁴ i działającą w latach 1844-1864. Szkoła została zamknięta również w wyniku popowstańczych represji tym razem po powstaniu styczniowym⁵.

Największe sukcesy osiągnęła Klasa Rysunkowa, znana dzięki Wojciechowi Gersonowi, który prowadził szkołę w latach 1871-1896. Tzw. Klasa Gersona był właściwie pierwszą cenioną szkołą artystyczną w

² <http://bip.asp.waw.pl/artykuly/744/misja-i-cele> [dostęp: 10.09.2021].

³ Gimnazjum Realne – siedmioklasowa szkoła realna działająca w Warszawie w latach 1841–1862. Miała status szkoły średniej, a jej celem było przede wszystkim przygotowanie do zawodów technicznych. Gimnazjum stało się jedną z najlepszych szkół średnich w Królestwie Polskim. W 1844 przyłączono do niego Szkołę Sztuk Pięknych. W 1852 roku Gimnazjum zostało zreorganizowane w celu nadania mu charakteru instytutu technicznego.

⁴ Historia ASP w Warszawie, Kalendarium, <https://asp.waw.pl/wp-content/uploads/2015/09/kalendarium.pdf> [dostęp: 15.09.2021].

Warszawie⁶. Aż do 1904 roku była też jedyną artystyczną szkołą w mieście. Mimo dobrej opinii i licznych sukcesów jej absolwentów nie miała statusu szkoły wyższej. Dodatkowo w rozumieniu władz carskich celem jej działalności było ewentualnie przygotowywanie uczniów do nauki w Akademii w Petersburgu, co pozwalało jej funkcjonować przez lata bez obaw o likwidację⁷.

Okolo roku 1900 warszawskie środowisko artystyczne spotęgowało starania o utworzenie w mieście wyższej uczelni artystycznej o statusie szkoły wyższej z prawdziwego zdarzenia. Licząca wówczas siedemset tysięcy mieszkańców Warszawa – stolica Królestwa Polskiego silnie odczuwała brak szkolnictwa artystycznego, szczególnie że na tym polu w mieście działo się dużo. Aktywnie działało już wówczas założone w 1860 roku Towarzystwo Zachęty Sztuk Pięknych oraz ważne opiniotwórcze wydawnictwa, takie jak „Chimera” czy „Tygodnik Ilustrowany”⁸.

Dokument zatwierdzający powołanie Warszawskiej Szkoły Sztuk Pięknych, wydany przy Ministerium Dworu Carskiego w Petersburgu, nosi datę 12 września 1902 roku. Uczelnia zyskała jednak status prywatnej szkoły działającej pod zarządem Akademii Sztuk Pięknych w Petersburgu. Z początkiem roku 1904 Kazimierz Stabrowski otrzymał nominację na dyrektora, oprócz niego mianowano też pierwszych czterech profesorów, byli to: Konrad Krzyżanowski, Ferdynand Ruszczyc, Xawery Dunikowski i Karol Tichy⁹. Grono pedagogiczne w kolejnych latach stopniowo się poszerzało, niebawem do zespołu dołączyli architekt Tomasz Pajzderski i malarz Edward Trojanowski.

Mimo że w założeniach warszawska uczelnia miała być filią Akademii Petersburskiej i mieć ściśle zawodowy charakter, udało się od początku zachować pewną autonomię, głównie dzięki zabiegom Kazimierza Stabrowskiego, który jako absolwent Akademii w Petersburgu szybko zyskał przychylność i zaufanie tamtejszych władz. Był świetnym organizatorem i

⁵ K. Piwocki, *Historia Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie 1904-1964*, Wrocław 1965, s. 11-14.

⁶ Tamże.

⁸ I. Huml, *O artystów prawdziwych, którzy by wzory sami stwarzać potrafili*, [w:] *Sztuka wszędzie, Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie 1904-1944*, Warszawa 2012, s. 16-17.

⁹ K. Piwocki, *Historia Akademii Sztuk...*, s. 15-16.

potrafił umiejętnie wykorzystać wszelkie niejasne zapisy ustawy, także dzięki temu zajęcia prowadzone były po polsku¹⁰.

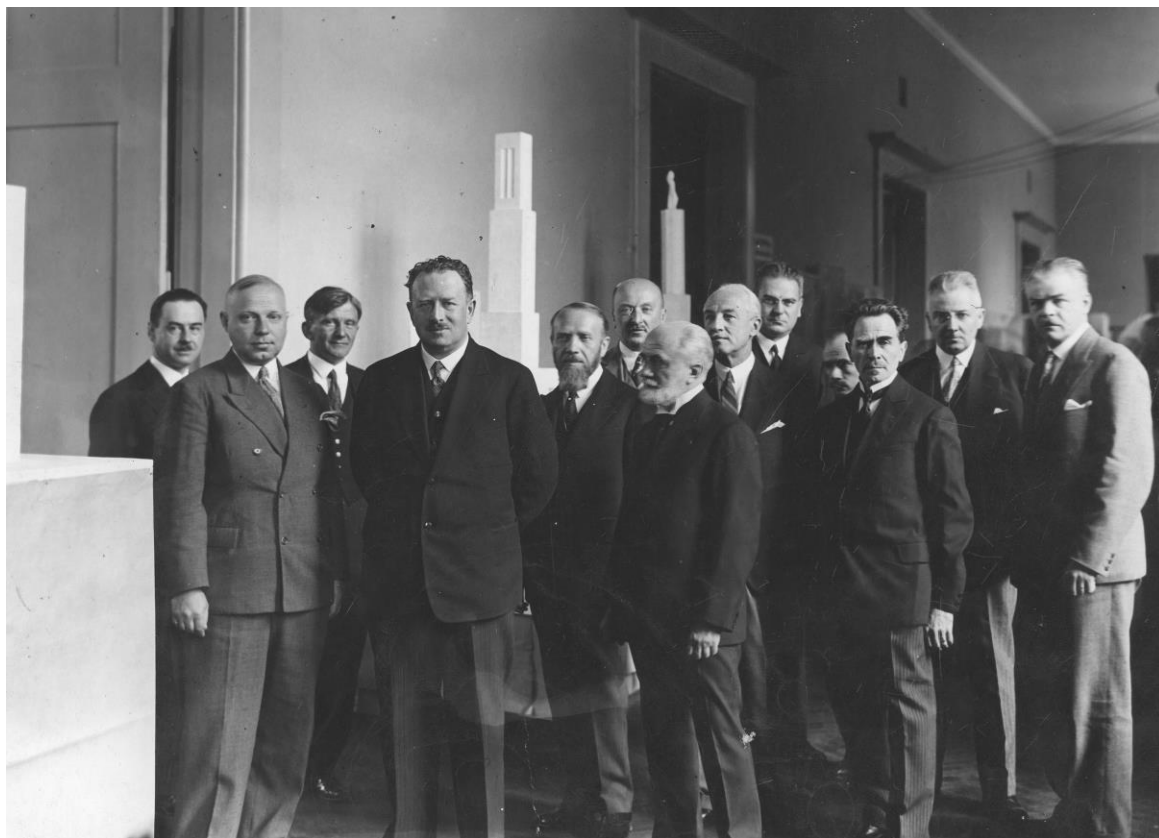
Kadrę stanowili młodzi artyści, w większości urodzeni w latach 70. XIX wieku, a ich doświadczenie i nowe spojrzenie na sztukę miało od początku znaczny wpływ na sposób i program nauczania. Co warto podkreślić, od początku do Szkoły przyjmowano także kobiety, które stanowiły nawet około połowy studentów, co niewątpliwie w początku XX wieku nie było powszechne. Od początku powstania uczelni dążono do wprowadzenia do programu nauczania zajęć ze sztuki stosowanej. Gorącym zwolennikiem tej idei był dyrektor Kazimierz Stabrowski oraz zapewne Karol Tichy, który, mimo iż z wykształcenia był malarzem, tworzył liczne projekty w dziedzinie sztuki użytkowej, znane już w pierwszych latach XX wieku.

Już w 1905 roku powołano Katedrę Sztuki Stosowanej, którą kierowali kolejno: Tomasz Pajzderski (1905–1908), Józef Gałęzkowski (1909–1911), Edward Trojanowski (1906–1920), Mieczysław Kotarbiński (1920–1922) (il. 1). W 1912 roku rozpoczęła się budowa gmachu Szkoły przy Wybrzeżu Kościuszkowskim 37. Budynek według projektu Alfonsa Graviera został ufundowany przez Eugenię Kierbedziową i miał rozwiązać największy, czyli lokalowy problem uczelni. Gmach był gotowy już w 1914 roku, jednak wybuch I wojny światowej i zorganizowanie w budynku lazaretu opóźniły przeprowadzkę, która nastąpiła dopiero po zakończeniu I wojny światowej.

W roku 1918 w budynku Szkoły powstały Państwowe Kursy Pedagogiczne dla Nauczycieli Rysunków, których dyrektorem został Karol Tichy. Kursy były pierwszą państwową szkołą artystyczną, która powstała właściwie w przededniu odzyskania niepodległości.

Prawdziwy rozwój szkoły nastąpił po jej ponownym otwarciu i upaństwowieniu w końcu 1922 roku. W ustawie o Szkole Sztuk Pięknych w Warszawie z 23 marca 1922 r. znajduje się zapis: „celem szkoły jest kształcenie młodzieży w malarstwie, rzeźbie i sztukach pokrewnych oraz rozwijanie jej jako siły twórczej z uwzględnieniem realnych potrzeb narodu i

¹⁰ I. Huml, *O artystów prawdziwych, którzy by wzory...*, s. 19-20.

il. 1. Uczestnicy otwarcia wystawy uczniów Szkoły Sztuk Pięknych w Warszawie, czerwiec 1931 rok. W pierwszym rzędzie od lewej: Tadeusz Pruszkowski; minister WRiOP Sławomir Czerwiński; Karol Tichy (z brodą, bokiem); w drugim rzędzie od lewej: Mieczysław Kotarbiński, Karol Stryjeński, Tadeusz Breyer (z brodą), Józef Czajkowski; pierwszy z prawej Wojciech Jastrzębowski, sygn. 3/1/0/10/3414, fot. Narodowe Archiwum Cyfrowe

państwa”¹¹. Stworzona wówczas państwowa szkoła była pewnego rodzaju kompromisem wobec warszawskiego środowiska artystycznego w postaci podjętego przez rząd zobowiązania wobec fundacji Eugenii Kierbedziowej ofiarującej gmach, ale też sprzeciwami wobec tworzenia na terenie Polski drugiej szkoły artystycznej, konkurencyjnej dla Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie, która miała już dość długą tradycję i ugruntowaną pozycję.

Uroczyste otwarcie Szkoły nastąpiło 11 marca 1923 roku, która powstała na prawach szkoły wyższej i przyjmowała uczniów po maturze, jednak jej uczniowie nie byli studentami, a znaczenie dyplomu nie zostało określone. Podobnie profesorowie, którzy mogli dojść tylko do V stopnia służbowego. Rada Główna Szkoły zatem prawie od razu podjęła intensywne

¹¹ Ustawa z 23 marca 1922 roku o Szkole Sztuk Pięknych w Warszawie, art. 2, [za:] <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU19220240197/O/D19220197.pdf>, [dostęp: 10.10.2021].

działania w celu podniesienia rangi Szkoły do Akademii, co udało się dopiero w 1932 roku. Mimo wielu koncepcji aż do wybuchu II wojny szkoła nadal pozostawała jako placówka jednowydziałowa. Według zatwierdzonego przez ministerstwo statutu studia trwały 4 lata, z czego dwa pierwsze to Oddział Ogólny, obejmujący studium formy, koloru i kompozycji. Kolejne dwa lata to zajęcia w pracowniach malarstwa, rzeźby, malarstwa dekoracyjnego, grafiki, sztuki wnętrza i tworzenia w materiale, czyli: stolarstwa, tkactwa, ceramiki, farbiarstwa i witrażu, do czego służyły szkolne warsztaty doświadczalne.

Program nauczania w Szkole Sztuk Pięknych

Analiza programu nauczania Szkoły Sztuk Pięknych, a później Akademii przywodzi na myśl szkołę Bauhausu założoną przez Waltera Gropiusa w Weimarze w 1919 roku. Z zachowanych materiałów przetaczanych przez Ksawerego Piwockiego w książce *Historia Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie 1904-1964*¹² oraz wspomnień studentów, np. Antoniego Uniechowskiego oraz Włodzimierza Bartoszewicza, nie wynika, żeby twórcy szkoły nawet w okresie międzywojennym czerpali bezpośrednio z założeń Bauhausu. Podkreślić należy, że pierwsze urzeczywistnienie idei Ruskina i Morrisa na gruncie polskim możemy obserwować już w 1901 roku za sprawą działalności Towarzystwa Polska Sztuka Stosowana, a następnie kontynuatorów, czyli Warsztatów Krakowskich od 1913 roku¹³. Wydawać by się mogło, że koncepcja nauczania rzemiosł pojawiła się niezależnie w całej Europie na fali ruchu odrodzenia rzemiosł oraz rewolucji przemysłowej. Wprowadzenie nauczania rzemiosł do wyższych szkół artystycznych miało nieocenione znaczenie dla możliwości wprowadzenia sztuki stosowanej do przemysłu.

W początkowym okresie współpracy artystów z wytwórniami znacznym problemem było niezrozumienie przez artystów projektantów technologii wytwarzania.

¹² K. Piwocki, *Historia Akademii...*, s. 15-16.

¹³ Por. tamże, s. 53-55.

Właśnie Walter Gropius, założyciel szkoły Bauhausu, twierdził, że wszyscy rzemieślnicy są artystami, jak też wszyscy artyści powinni być dobrymi rzemieślnikami. Gropius pragnął, aby adepci Bauhausu pracowali na zasadzie średniowiecznych cechów rzemieślniczych, w których każdy ze współtwórców danego dzieła, zachowując swoją indywidualność, wnosił wkład w tworzenie jednego, wspólnego dzieła. Kurs wstępny wprowadzający wiedzę o formach, materiałach i kolorach trwał pół roku, uczono też rysunku i komponowania przestrzennego. Po ukończeniu kursu uczniowie przechodzili na trzy lata do pracy w warsztatach, m.in. obróbki metalu, drewna, malarstwa ściennego, ceramiki, kompozycji przestrzennej, rzeźby. Taki tok studiów zapewniał wykształcenie teoretyczne i praktyczne w szerokim zakresie. W tym miejscu warto porównać program Bauhausu i Warszawskiej Szkoły Sztuk Pięknych¹⁴ (il. 2).

il. 2 Studenci podczas zajęć w pracowni ceramiki. Widoczne naczynia ceramiczne ustawione na stołach. Na podstawie dekoracji naczyń można wnioskować, że zdjęcie powstało przed 1925 rokiem, sygn. 3/1/0/10/3407, fot. Narodowe Archiwum Cyfrowe.

¹⁴ K. Piwocki, *Historia Akademii...*, s. 58-59.

W początkach XX wieku silny stał się nurt poszukiwania tzw. stylu narodowego jako odrębnego, ale wyrażającego wyjątkowość danej kultury. Źródeł narodowej formy jako wzoru do projektowania poszukiwano zarówno w regionalnych odmianach stylów historycznych, jak i w kulturze ludowej, dążąc do odróżnienia się od późnego historyzmu, a także od secesji. Z tego też względu idea nowego stylu była krokiem w stronę XX wieku, w tym takich tendencji, jak modernizm organiczny czy regionalizm w architekturze. Polscy artyści na przełomie XIX i XX wieku potrafili wypracować oryginalne formy artystyczne, jednocześnie pokazując wyjątkowość rodzimej kultury. Ich osiągnięcia wpisywały się w ogólnoeuropejski fenomen odkrywania narodowych korzeni kultury współczesnej, który historia sztuki i architektury nazywa stylem narodowym.

Poza murami uczelni. Wystawa paryska i pierwsze sukcesy

Już w 1921 roku rozpoczęto przygotowania do międzynarodowej wystawy L'exposition Internationale des Arts Decoratif et Industriel Modernes w Paryżu, zaplanowanej na 1925 rok.

Komisarz działu polskiego Jerzy Warchałowski skoncentrował koncepcje ekspozycji polskiej wokół stylu narodowego, głównie na bazie działalności krakowskiego Towarzystwa Polska Sztuka Stosowana i Warsztatów Krakowskich, które w swojej idei właśnie do sztuki ludowej nawiązywały. Wielu członków Stowarzyszenia i Warsztatów było wykładowcami w odrodzonej w 1923 roku Szkole Sztuk Pięknych w Warszawie i dzięki ich działalności znaczna część przygotowań do wystawy odbywała się w szkolnych pracowniach¹⁵.

Już w trakcie przygotowań budziło to sprzeciw niektórym środowisk twórczych, szczególnie awangardowych, skupionych np. wokół ugrupowania BLOK (Blok Kubistów, Suprematystów i Konstruktywistów). Mieczysław Szczuka wraz z Teresą Żarnowerówną utożsamiali twórczość artystyczną z

¹⁵ A. M. Drexlerowa, A. K. Olszewski, *Polska i Polacy na powszechnych wystawach światowych 1851-2000*, Warszawa 2005, s. 195-204.

il. 3. Ekspozycja polska w Dziale Nauczania w Grand Palais – prace dzieci ze szkół podstawowych wykonane pod kierunkiem absolwentów kursów prof. Karola Tichego w warszawskiej SSP, 1925; MNW DI 127835 MNW; Photo REP (Paryż)

pracą produkcyjną. Postulowali użyteczność sztuki dla społeczeństwa, ale pojmując ją przy tym czysto instrumentalnie.

Co ciekawe, do udziału w wystawie nie dopuszczono także Bauhausu oraz holenderskiego ugrupowania De Stijl. Polska ekspozycja również nie sygnalizowała nawet istnienia w Polsce nurtów awangardowych. Wprawdzie założenia wystawy zakładały, że wszystkie ekspozycje muszą ze sobą współgrać, a prezentowane malarstwo powinno być integralną częścią wnętrza, nie można więc było przygotować osobnej prezentacji odmiennego nurtu artystycznego¹⁶.

¹⁶ Por. K. Nowakowska-Sito, *W poszukiwaniu niepodległości w sztuce: Pawilon Polski na wystawie paryskiej 1925*, [w:] *IDEA – Studia nad strukturą i rozwojem pojęć filozoficznych*, nr XXX/1, s. 185-198 oraz *Wystawa paryska 1925, materiały z sesji naukowej Instytutu Sztuki PAN*, red. nauk. J. M. Sosnowska, Warszawa 2007.

Pomimo głosów krytyki wystawa zakończyła się wielkim sukcesem polskiej reprezentacji, przypieczętowanym wieloma nagrodami Grand Prix i medalami. Docenione zostały także prace uczniów Szkoły Sztuk Pięknych w Warszawie, powstałe w szkolnych pracowniach na zajęciach sztuki stosowanej i architektury wnętrz. Niezależnie od rangi i znaczenia oraz poziomu ekspozycji wystawy paryskiej, odniesiony na międzynarodowym polu sukces polskiej ekspozycji był wiatrem w żagle dla młodych polskich twórców. Tak było także z profesorami i studentami warszawskiej Szkoły (il. 3).

Wspólna praca, czyli Spółdzielnia Artystów „Ład”

27 października 1926 roku w Warszawie powstała Spółdzielnia Artystów „ŁAD”. W Związku Spółdzielni Polskich zarejestrowano: „ŁAD” Spółdzielnia Artystów Plastyków w Warszawie, ul. Czerniakowska 203. Spółdzielnia powstała na fali sukcesu Szkoły Sztuk Pięknych i polskiej ekspozycji na Wystawie Sztuki Dekoracyjnej w Paryżu w 1925 roku. Polski pawilon cieszył się na wystawie wielkim zainteresowaniem i był szeroko komentowany na arenie międzynarodowej. Był to pierwszy międzynarodowy sukces polskiej sztuki po odzyskaniu niepodległości. Po części „ŁAD” czerpał z tradycji dwóch ważnych ugrupowań, które kształtowały polską sztukę dekoracyjną w początku XX wieku, czyli Stowarzyszenia Polska Sztuka Stosowana oraz Stowarzyszenia Artystów i Rzemieślników Warsztaty Krakowskie¹⁷.

Co ważne, jednym z podstawowych założeń nowej spółdzielni było umożliwienie studentom i absolwentom zarobku, co było szczególnie ważne biorąc także pod uwagę koszty materiałów i fakt, że wszelka twórczość w dziedzinach rzemiosła artystycznego wymaga specjalistycznego sprzętu¹⁸.

Nazwa „ŁAD” stanowi jednocześnie skondensowany w tym krótkim słowie program ideologiczny nowego ugrupowania. Za autora nazwy uchodzi

¹⁷ I. Huml, „ŁAD”. *Geneza – idee – program*, [w:] A. Frackiewicz, *Spółdzielnia Artystów „Ład” 1926-1996*, Warszawa 1998, s. 17-28.

¹⁸ Tamże.

Karol Tichy. Nazwa miała wskazywać kierunek stowarzyszenia, nadawać porządek formom i barwom przez połączenie tradycji polskiego rzemiosła i nowoczesności¹⁹.

Jej założycielami byli profesorowie, absolwenci i studenci Szkoły Sztuk Pięknych w Warszawie²⁰. Formalnie Spółdzielnię powołał Siedmioosobowy Komitet Organizacyjny, do którego należeli kolejno: Józef Czajkowski – autor projektu pawilonu polskiego na wystawę paryską z 1925 roku, Wojciech Jastrzębowski, Karol Stryjeński oraz Karol Tichy. W zespole znaleźli się też reprezentanci młodego pokolenia artystów, studenci Szkoły Sztuk Pięknych. Należeli do nich: Eleonora Plutyńska i Lucjan Kintopf, którzy po wojnie zasłynęli w dziedzinie tkaniny artystycznej. Sprawami ekonomicznymi Spółdzielni zajmował się ekonomista Antoni Plutyński²¹.

Rozgłos Spółdzielnia zyskała dzięki realizacji zleceń na wyposażenie wnętrz Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego oraz Ministerstwa Spraw Zagranicznych w końcu lat dwudziestych. Dużym sukcesem cieszyły się także Ładowskie wnętrza na Powszechnej Wystawie Krajowej, która odbyła się w 1929 roku w Poznaniu. Ekspozycja prezentowała osiągnięcia rodzimego przemysłu i sztuki w dziesięć lat po odzyskaniu niepodległości. Ten rodzimy nurt odchodził od europejskiej tendencji ukształtowanej podczas wystawy paryskiej z 1925 roku. Wnętrza „ŁAD-u” nacechowane były kubistycznymi formami, w bogatej ornamentyce stosowano geometryczne uproszczenia oraz akcentowanie właściwości użytego materiału. Jest to szczególnie widoczne w meblach, w których często układano ornamenty, wykorzystując naturalne usłojenie drewna. Wykorzystywano krajowe gatunki drzew, takie jak: dąb, jesion czy sosna. Czerpano z tradycji, dlatego stolarze powrócili do dawnym technik ciesiołki i stolarstwa. Przy użyciu krajowego drewna i tradycyjnych metod wykonywania stworzono nowoczesne meble o wysokiej jakości.

¹⁹ W. Jastrzębowski, *Karol Tichy*, [w:] *Starty kultury polskiej 1939-1944*, red. A. Odręga, T. Terlecki, Glasgow 1945, t. I, s. 434.

²⁰ I. Huml, *Spółdzielnia artystów Ład twórcą polskiego wnętrza w stylu art déco*, [w:] *W kręgu sztuki śląskiej*, red. Z. Świechowski, Warszawa 1983, s. 117-132.

²¹ I. Huml, *Spółdzielnia artystów...*, s. 119-120.

Dzięki temu, że Spółdzielnia posiadała liczne pracownie i warsztaty oraz współpracowała ze znanymi na rynku firmami, tworzono całkowite wyposażenie wnętrza i całych mieszkań. W sklepie firmowym przy ulicy Krakowskie Przedmieście 13, w parterze Hotelu Europejskiego, który działał od 1931 roku codziennie w godzinach 17-19 pełnili dyżury projektanci, doradzający klientom w wyborze wyposażenia do mieszkań. W „ŁAD-zie” powstawały projekty całych mieszkań i wnętrz, które od stanu surowego wykańczano pod klucz na życzenie klienta²².

Nieco inaczej traktowano zlecenie na wyposażenie pomieszczeń reprezentacyjnych i gmachów użyteczności publicznej. Wówczas wykorzystywano szlachetniejsze materiały, kosztowne tkaniny i forniry z egzotycznych gatunków drzew. W tych projektach widać lekkie zmiękczenie form i kształtów. Warto zauważyć, że mimo wypracowania wspólnego stylu „ŁAD” nie był ugrupowaniem o jednorodnym obliczu artystycznym. Wśród jego członków wyróżniały się silne osobowości profesorów założycieli.

Stylistyka wnętrz „ŁAD-u” szybko zyskała popularność dzięki wysokiej jakości wyrobów oraz ciekawemu, nowoczesnemu wzornictwu. Wówczas wyklarował się też styl ceramiki ładu. Nie był on znacząco odrębny od stylu Akademii. Jednak prace „ŁAD-u” wyróżniała przede wszystkim masywność, często większe rozmiary, dzięki czemu zyskiwały jeszcze bardziej surowy charakter. Popularne były walcowate, kielichowate kształty z poziomymi podziałami. Często wyodrębniano poszczególne części naczyń. Pracowano w glinie, szamocie, fajansie i kamionce. Sukcesy pracowni ceramicznej Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie oraz Spółdzielni Artystów „ŁAD” nadały tory także powojennej polskiej ceramice artystycznej (il. 4 i 5).

W 1945 roku reaktywowano „ŁAD” jako Spółdzielnię Pracy Architektury Wnętrz. Początkowo, podobnie jak przed wojną, produkowano meble i tkaniny unikatowe, projektowane na indywidualne zamówienia dla klientów prywatnych lub instytucji państwowych. W 1950 podporządkowano spółdzielnię nadrzędnej instytucji – Centrali Przemysłu Ludowego i

²² Wspomnienia Józefa Albina, kierownika Działu Handlowego „ŁAD-u”, mpis w zbiorach Archiwum ASP w Warszawie, s. 4-6.

il. 4 Genowefa Szybecka, Wazon, lata 30. XX w., Muzeum Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, nr inw. MASP 396, fot. Muzeum ASP

Artystycznego, znanej pod nazwą – Cepelia. Najdłużej istniejąca pracownia tkacka „ŁAD-u” istniała do 1996 roku²³.

Wiele zlecanych przez władze projektów miało poza charakterem użytkowym także znaczenie polityczne i propagandowe. Gdy w 1933 roku w Gdyni ukończono budowę Dworca Morskiego, pojawiła się potrzeba uzupełnienia floty pasażerskiej. Prestiżowe zlecenie o politycznym i propagandowym znaczeniu było szansą dla wielu artystów, wśród nich również tych zrzeszonych w „ŁAD-zie”. Trzy używane przez Polskę transatlantyki zakupione z Danii w 1930 roku – „Polonia”, „Kościuszko” i „Pułaski” były budowane jako statki typowo emigracyjne. Na ich pokładach próżno było szukać wygodnych kabin i luksusowych salonów.

²³ I. Huml, „ŁAD”. *Geneza...*, s. 17-28.

il. 5. Julia Kotarbińska, Patera, lata 30. XX w., Muzeum Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, nr inw. MASP 373, fot. Muzeum ASP

Zmiana przepisów emigracyjnych w Stanach Zjednoczonych po kryzysie 1929 roku wymusiła także zmianę warunków podróżowania.

29 listopada 1933 roku w Warszawie dyrektorzy Polskiego Transatlantyckiego Towarzystwa Okrętowego i przedstawiciel stoczni z Monfalcone podpisali umowę na budowę dwóch bliźniaczych jednostek pasażersko-towarowych.

M/S Piłsudski od początku pływał na linii Gdynia – Nowy Jork – Halifax – Gdynia. Statek wypłynął w swój pierwszy transatlantycki rejs 15 września 1935. Zatonął prawdopodobnie na minie 29 listopada 1939 roku podczas pierwszego wojennego rejsu do Australii.

Statek M/S Batory wszedł do służby w roku 1936 i pływał aż do 1969 roku. Po dwóch latach od zakończenia służby został złomowany w Hongkongu. Jego następcą był TS/S Stefan Batory.

Włoski projekt przewidywał wykonanie statków wraz z pełnym wyposażeniem wnętrza. Włosi w dwudziestoleciu międzywojennym słynęli z

budowy pięknych, nowoczesnie wyglądających jednostek, które wprowadzały nowe trendy w architekturze okrętowej. Niestety – pasażer po wejściu na pierwszy lepszy włoski statek mógł zaobserwować najczęściej olbrzymi estetyczny zgrzyt pomiędzy doskonałą, aerodynamiczną bryłą statku a jego niemal renesansowym wnętrzem. Prawdopodobnie te niefortunne projekty i chęć nadania nowym transatlantykom większego nacechowania narodowego doprowadziły do powołania przez ministra wyznań religijnych i oświecenia publicznego Wacława Jędrzejewicza Podkomisji Artystycznej, która miała na celu przekomponować zaproponowane projekty tak, by spełniały polskie aspiracje w tej dziedzinie. Wśród członków podkomisji znaleźli się także związani z warszawską ASP: Wojciech Jastrzębowski (przewodniczący), Lech Niemojewski (sekretarz), Tadeusz Pruszkowski i Stanisław Brukalski. W efekcie doszło do współpracy licznego grona czołowych polskich artystów, którzy zaprojektowali nie tylko całe pomieszczenia (salony, palarnie, hole, kaplice etc.), ale również najdrobniejsze detale, jak np. zastawę stołową projektu Julii Keilowej i karty dań.

Podsumowanie

Ostatnim dużym projektem profesorów i studentów było przygotowanie obiektów do wystawy światowej w Nowym Jorku, otwartej 30 kwietnia 1939 roku; wiele prac prezentowanych w Polskim Pawilonie nigdy już do kraju nie powróciło ze względu na wybuch II wojny światowej.

Po zakończeniu wojny Akademia ponownie znalazła się w trudnej sytuacji. Gmach przy Wybrzeżu Kościuszkowskim 37 został zniszczony, a Akademii przekazano pałac Raczyńskich przy Krakowski Przedmieściu 5. Odnowiono także gmach przy Wybrzeżu Kościuszkowskim, gdzie obecnie mieści się kilka wydziałów, m.in. Wydział Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki oraz Wydział Scenografii.

Studia z zakresu architektury wnętrz początkowo prowadziła Miejska Wyższa Szkoła Sztuk Pięknych im. C. Norwida. W skład grona pedagogicznego wchodził m.in.: Czesław Knothe, Jan Kurzątkowski, Kazimierz Nita, Marek Włodarski.

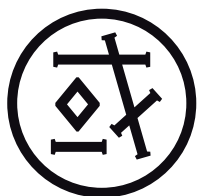
W roku 1949 powołano Wydział Architektury Wnętrz w Akademii Sztuk Pięknych – prof. prof. Wojciech Jastrzębowski, Jerzy Sołtan, Tadeusz Zieliński, a rok później połączono Akademię Sztuk Pięknych i Państwową Wyższą Szkołę Sztuk Pięknych tworząc Akademię Sztuk Plastycznych. Kadre pedagogiczną w następnych latach stanowili częściowo przedwojenni profesorowie i wychowankowie, m.in.: Romuald Gutt, Wojciech Jastrzębowski, Hieronim Karpowicz, Czesław Knothe, Jan Kurzątkowski, Jerzy Sołtan. W 1957 roku powrócono do nazwy Akademia Sztuk Pięknych²⁴.

W czasach powojennych powstały kolejne Akademie Sztuk Pięknych m.in. w Gdańsku, Łodzi, Wrocławiu, a także wydziały sztuki przy uniwersytetach w Toruniu czy Lublinie.

Wobec wspomnianych już zmian zarówno w procesie projektowania, jak i produkcji przedmiotów codziennego użytku rola kreowania – jak dziś byśmy powiedzieli – polskiego designu przeniosła się w znacznej mierze na politechniki. W II połowie XX wieku zasłynęliśmy na świecie z Polskiej Szkoły Plakatu, której załóżek wykiełkował właśnie na warszawskiej ASP. W ostatnich latach polska sztuka przechodzi odrodzenie, wielu artystów odnosi sukcesy, a projekty mebli, ceramiki i tkanin cieszą się uznaniem nie tylko wśród znawców, ale też wśród klientów. Zainteresowanie ma swoje odzwierciedlenie w coraz częściej organizowanych wystawach polskiego wzornictwa oraz licznie wydawanych publikacjach²⁵.

²⁴ A. Chmielewska, *Miejska Szkoła Sztuk Zdobniczych i Malarstwa w Warszawie oraz jej związki z warszawską Akademią Sztuk Pięknych*, [w:] *W kręgu sztuki przedmiotu*, s. 304-316.

²⁵ Por. *Powojenny design*, wystawa czasowa w Muzeum Mazowieckim w Płocku od 16.10.2021 r., [za:] http://www.muzeumplock.eu/pl/pdnw_mmp [dostęp: 10.12.2021].

**POLSKI
INSTYTUT
STUDIÓW
NAD SZTUKĄ
ŚWIATA**